

A Fővárosi Ítéletábra a Dr. Kovács Kond Ügyvédi Iroda (**felperesi képviselő címe**; ügyintéző: dr. Kovács Kond ügyvéd) által képviselt **felperes (felperes címe)** felperesnek - akinek a pernyertessége érdekében a dr. Pelle & dr. Újlaky Ügyvédi Iroda (**felperesi beavatkozó képviselőjének címe**; ügyintéző: dr. Pelle Béla ügyvéd) által képviselt **felperes beavatkozó (beavatkozó címe)** beavatkozott a perbe - a dr. Ábel Ágota ügyvéd (**alperesi képviselő címe**) és a Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda (**alperesi képviselő címe**; ügyintéző: dr. Várszegi Zoltán ügyvéd) által képviselt **I. rendű alperes (I. rendű alperes címe)** I. rendű, a dr. Reines János (**alperesi képviselő címe**) ügyvéd által képviselt **II. rendű alperes (II. rendű alperes címe)** II. rendű, a dr. Ábel Ágota ügyvéd (**alperesi képviselő címe**) és a Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda (**alperesi képviselő címe**; ügyintéző: dr. Várszegi Zoltán ügyvéd) által képviselt **III. rendű alperes neve (III. rendű alperes címe)** III. rendű, **IV. rendű alperes neve (IV. rendű alperes címe)** IV. rendű alperesek ellen vállalkozói, üzemeltetési és hőenergetikai díj megfizetése iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2018. szeptember 20. napján kelt 25.P.25.299/2015/113. számú ítélete ellen a felperes által 115., az I. rendű alperes által 121., a II. rendű alperes által 114. és 131., a III. rendű alperes által 120. sorszám alatt előterjesztett fellebbezések folytán meghozta a következő

í t é l e t e t

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, megfellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatja, az I. rendű alperesi marasztalás összegét 721.705 (azaz hétszázhuszonegyezer-hétszázöt) Ft-ra és annak az elsőfokú ítélet szerinti kamatára leszállítja; az I. rendű alperesnek a 9.045.963 (azaz kilencmillió-negyvenötezer-kilencszázhatvanhárom) Ft tőke utáni kamatfizetési kötelezettsége kezdő időpontját 2015. január 1. napjában, annak mértékét a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékben állapítja meg.

A II. rendű alperest terhelő marasztalás összegét 11.018.132 (azaz tizenegymillió-tizennyolcezer-százharminckét) Ft-ra és ebből 10.474.232 (azaz tízmillió-négyszázhetvennégyezer-kétszázharminckét) Ft után 2015. január 1-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatára, 543.900 (azaz ötszáznegyvenháromezer-kilencszáz) Ft után 2007. október 1-től 2013. június 30-ig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes, 2013. július 1-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatára; a III. rendű alperest terhelő marasztalás összegét 9.589.862 (azaz kilencmillió-ötszáznyolcvankilencezer-nyolcszázhatvankét) Ft-ra és ebből 9.045.962 (azaz kilencmillió-negyvenötezer-kilencszázhatvankét) Ft után 2015. január 1-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatára, 543.900 (azaz ötszáznegyvenháromezer-kilencszáz) Ft után 2007. október 1-től 2013. június 30-ig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes, 2013. július 1-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatára leszállítja.

A IV. rendű alperes marasztalásának az összegét 47.165.279 (azaz negyvenhétmillió-százhatvanötezer-kétszázhetvenkilenc) Ft-ra és ebből 21.965.297 (azaz huszonegymillió-

kilencszázhatvanötezer-kétszázkilencvenhét) Ft után 2015. január 15-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatára, 134.400 (azaz százharmincnégyezer-négyszáz) Ft után 2007. október 1-től 2013. június 30-ig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű, 2013. július 1-től a kifizetésig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű, 25.065.582 (azaz huszonötmillió-hatvanötezer-ötszáznyolcvankét) Ft után az elsőfokú ítéletben megállapított mértékű kamatokra felemeli.

Kötelezi a felperest, hogy 8 nap alatt leletezés terhe mellett rójon le az iratoknál 600.000 (azaz hatszázezer) Ft kereseti illetéket.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az I. rendű alperesnek 8.733.000 (azaz nyolcmillió-hétszázharminchéromezer) Ft + áfa ügyvédi munkadíjból és 2.500.000 (azaz kétmillió-ötszázezer) Ft fellebbezési illetékből; a II. rendű alperesnek 11.519.600 (azaz tizenegymillió-ötszáztizenkilencezer-hatszáz) Ft ügyvédi munkadíjból és 2.449.000 (azaz kétmillió-négyszáznegyvenkilencezer) Ft illetékből; a III. rendű alperesnek 11.293.500 (azaz tizenegymillió-kétszázkilencvenháromezer-ötszáz) Ft + áfa munkadíjból és 2.458.750 (azaz kétmillió-négyszázötvennyolcezer-hétszázötven) Ft illetékből; a IV. rendű alperesnek 1.639.500 (azaz egymillió-hatszázharminckilencezer-ötszáz) Ft + áfa ügyvédi munkadíjból álló együttes elsőfokú és fellebbezési eljárási költséget.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperesek per megszüntetése iránti kérelmét elutasította.

15 napos teljesítési határidővel kötelezte az I. rendű alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 9.045.963 Ft után 2007. augusztus 24-től 2016. november 8-ig járó, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatát. Az I. rendű alperest 131.787.292 Ft-ban, a II. rendű alperest 150.492.033 Ft-ban, a III. rendű alperest 142.494.455 Ft-ban, a IV. rendű alperest 25.065.582 Ft-ban marasztalta a felperes javára azzal, hogy az előzőekben megjelölt tőke egyes részösszegei után járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot is kötelesek az alperesek megfizetni 15 napon belül.

Kötelezte az alpereseket, hogy személyenként 15 napon belül fizessenek meg a felperesnek 104.895 Ft perköltséget.

Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

Az ítéletben írt indokolás szerint az alperesi társasházak a lakóépületek felújítását részben állami, részben önkormányzati támogatásból, továbbá banki kölcsönből, mint saját erőből kívánták finanszírozni. Az állami és az önkormányzati támogatás elnyerése érdekében pályázatot nyújtottak be a ... kerület Önkormányzat Polgármesteri Hivatalához. A pályázat elnyerése után a támogatóval közvetlenül az önkormányzat 2005. december 16-án kötött szerződést.

A Vagyonkezelő Zrt. által kiírt közbeszerzési eljárás nyertese "a Z. 2006. konzorcium" volt.

A társasházak 2006. március 30-án kötöttek támogatási szerződést az önkormányzattal.

2006. július 14-én a peres felek között fővállalkozási szerződés (a továbbiakban: Szerződés) jött

létre. A szerződésben a felperes arra vállalt kötelezettséget, hogy biztosítja az alperesi lakóépületek kockázati alapú hőszolgáltatását, fűtési és hálózati melegvíz rendszer üzemeltetését, valamint elvégzi a lakóépületek komplex épületenergetikai korszerűsítését és biztosítja az ezekhez kapcsolódó hitelfinanszírozást is. Kitértek a szerződő felek arra is, hogy együttesen eljárnak a F. Zrt.-nél annak érdekében, hogy hőtéljesítmény lekötési szerződést, önálló hőközpont kialakítási szerződést kössenek. A szerződés időbeli hatályát a 4. pontban 8+2 évben határozták meg azzal, hogy 8 év lejártá előtt újra tárgyalják a hőszolgáltatási és üzemeltetési szerződés feltételeit a további évekre. A kivitelezés végső határidejét 2007. április 30-ban jelölték meg. Meghatározták a lakóépületek felújításának teljes bekerülési költségét. Az I. rendű alperes esetében ez 272.867.469 Ft, amiből 76.800.000 Ft az állami és ugyanilyen összegű önkormányzati támogatás, az önrész pedig 119.267.469 Ft volt. A felperes kötelezettséget vállalt arra, hogy a társasház önrészenek finanszírozására felvett hiteltörlesztés 50%-át a hitel futamidejére a hőszolgáltatási tevékenység során megtakarított energiaköltségből biztosítja.

A II. rendű alperesi társasházhoz tartozó lakóépület esetében a kivitelezési munkák teljes bekerülési költsége 381.007.453 Ft, amiből 102.400.000 Ft volt az önkormányzati és az állami támogatás összege. Az önrész 176.207.453 Ft-ot tett ki. A felperes vállalása a hiteltörlesztésre vonatkozóan 46% volt.

A III. rendű alperesi lakóépület felújítási költsége 377.740.292 Ft, amiből az önkormányzati és az állami támogatás összege 102.400.000 Ft, az önrész pedig 172.940.272 Ft, a felperes hiteltörlesztéssel kapcsolatos vállalása 46% volt.

A IV. rendű alperesi lakóépület felújítási költsége 95.622.573 Ft, 102.400.000 Ft (helyesen: 25.600.000 Ft) az önkormányzati, illetve az állami támogatás összege, az önrész 44.722.573 Ft és a felperes hiteltörlesztéssel kapcsolatos vállalás 40% volt.

A szerződés szerint felperes a vállalkozói díj 5%-át, azaz 54.316.642 Ft-ot garanciális óvadékként a hitelező banknál nyitott számlán elhelyez. Felhatalmazta a hitelező bankot a szerződés, hogy zálogjogot érvényesítsen a vállalkozó törzstőkéjére, amiből 18.000.000 Ft összeget óvadékként elkülönít, így az óvadék teljes összege 62.315.642 Ft. Az óvadéki összeg elhelyezésére a **pénzügyintézet** elkülönített óvadéki számláján került sor. Szabályozták a felek azt is, hogy a pénzügyintézet és a társasházak akkor jogosultak az óvadék felhasználására, ha az energetikai megtakarításból nem képződik elég forrás a társasház önrészenek hiteltörlesztésére, illetve a vállalkozó által el nem végzett garanciális munkák ellenértékének a fedezetére, ha az szükséges.

Rögzítették, hogy az energetikai korszerűsítés műszaki és mennyiségi tartalmát a közbeszerzési eljárás dokumentációja és tárgyalási jegyzőkönyvei határozzák meg. Ezek a dokumentumok a szerződés mellékletét képezték. További melléklete volt a fővállalkozási szerződésnek az egyes társasházakkal kötött egyedi vállalkozói szerződés. A fővállalkozói szerződés keretében a felperes arra vállalt kötelezettséget, hogy az energiatakarékos épület korszerűsítési beruházását megszervezi, illetve megvalósítja. Mindezek teljesítése érdekében alvállalkozási szerződéseket köt a közbeszerzési eljárásban nyertes konzorcium tagjaival. Vállalta a beruházás menedzselését, illetve koordinálását. Rendelkeztek a felek arról is, hogy a felperes a vállalkozói díjról számlát köteles kiállítani, aminek a késedelmes teljesítése esetére a mindenkori Ptk. szerinti késedelmi kamatot kötötték ki. A szerződés 7. pontja szerint a felperes folyamatos hőszolgáltatást nyújt az alperesi társasházak részére, a szerződés 8., 9., 10. és 11. számú mellékletét képező hőszolgáltatási szerződésben foglaltak szerint. Rögzítették azt is, hogy a felperes hőszolgáltatási díjkedvezmény biztosítását vállalta, amiből levonta társasházanként a vállalt hiteltörlesztési forrás összegét 96 hónap futamidőre. Meghatározták a hőszolgáltatási díj számítására vonatkozó képletet. Rögzítették azt is, hogy a bank elvárásai alapján az energiamegtakarításból kell megtérülnie a hitel törlesztésének. A vállalkozó havi bontásban volt jogosult kiszámlázni a hőszolgáltatási díjat.

A felperes feladatát képezte a fűtési és hideg - meleg vízrendszer üzemeltetése. A szerződés szerint a felperesnek 3 havonta mérnie kellett a fűtési energiafogyasztást. Ennek díját 12.000 Ft/lakás/év

összegeben határozták meg, amit a felperes a hőszolgáltatási díjjal együtt volt jogosult az alperesek részére kiszámlázni. Arra is kötelezettséget vállalt a felperes, hogy az üzemeltetési díjból évente lakásonként 3600 Ft-ot elkülönít az egyedi fogyasztások mérésének és a közös költségszerű díjbeszedés költségeinek a fedezésére.

A fővállalkozói szerződés 4., 5., 6. és 7. melléklete az egyes épületek energiatakarékos korszerűsítésére vonatkozó vállalkozási szerződés volt.

A 8., 9., 10. és 11. melléklet pedig a hőszolgáltatási szerződéseket tartalmazta. Ezen szerződések hatálybalépését akként rögzítették, hogy az akkor lép hatályba, amikor a megrendelő a F. Zrt.-vel az önálló hőközpont kialakítási szerződést megkötötte, illetve a vállalkozó a F. Zrt.-vel hőtéljesítmény lekötési szerződést kötött. A szerződés időbeli hatályát 8+2 évben határozták meg. Kikötötték, hogy a 8. év lejárta előtt újra tárgyalják a hőszolgáltatás és az üzemeltetés feltételeit a további évekre, de minimum 2 évre vonatkozóan. A megrendelő kötelezettséget vállalt arra is, hogy a vállalkozó vagy az általa jogosan igénybe vett alvállalkozók számára biztosítja a hőszolgáltató berendezések elérhetőségét. A megrendelő a hőközpont helyiség bérbeadására vállalkozott évente 10.000 Ft bérleti díj ellenében.

A fővállalkozói keretszerződés 12., 13., 14. és 15. számú melléklete az egyes társasházak üzemeltetési szerződése. Eszerint a felperes vállalta a társasházak fűtési és hideg - melegvíz rendszereinek és berendezéseinek, valamint a szellőzési rendszernek az üzemeltetését. A szerződés idejét 8+2 évben határozták meg. A megrendelőket üzemeltetési díjfizetési kötelezettség terhelte, amelynek a mértéke a 6. pont szerint 12.000 Ft/év/lakás. A felperes a leolvasás díjaként havi 300 Ft-ot elszámolt a díjköveteléssel szemben.

2005. október 9-én kötött szerződést a felperes, az alperesi társasházak és a F. Zrt. A F. Zrt. csak olyan szerződés megkötéséhez járult hozzá, ami szerint az egyes társasházakkal kötött közüzemi szerződésekből származó szolgáltatási díjat az alperesek nevében a felperes fizeti meg, a díjfizetés kötelezettje azonban továbbra is a társasház mint felhasználó marad.

2006. augusztus 28-án a F. Zrt.-vel kötött szerződés eredményeként a felek módosították a fővállalkozási keretszerződést és az egyes hőszolgáltatási szerződéseket. Ezen módosítások szerint a felperes a 8+2 éves időtartamra vállalta, hogy az hőellátási rendszert beszabályozza, valamint folyamatosan felügyeli a hőfogyasztás optimális kialakítása érdekében a rendszert. Vállalkozott arra is a felperes, hogy energiamegtakarítást biztosít, továbbá a biztosított energiamegtakarítás alapján a megrendelő által felvett hitel törlesztéséhez szükséges és a megrendelő által a pénzügyintézzel megkötött hitelszerződésben megállapított mértékű forrást garancia a hitel futamidejére. A szerződésmódosítás - az abban írtak szerint - azon a napon lép hatályba, amikor a megrendelő a F. Zrt.-vel teljesítmény-lekötési szerződést köt, illetve a megrendelő a F. Zrt.-vel az önálló hőközpont kialakítási szerződést megkötöti. Rögzítették azt is a szerződő felek, hogy a vállalkozó hőenergetikai szolgáltatásához a szükséges energiát a megrendelő biztosítja közvetített szolgáltatásként a vállalkozó részére. A megrendelő köteles a fűtési rendszer primer oldaláig a fűtési energiát biztosító F. Zrt.-vel hőtéljesítmény- lekötési szerződést, valamint közüzemi szerződést kötni. Vállalta a megrendelő, hogy a szerződésmódosítás aláírásától számított öt napon belül megkötöti a F. Zrt.-vel a hőtéljesítmény-lekötési, az önálló hőközpont kialakítási, valamint a közüzemi szerződést.

Ugyanezen a napon, tehát 2006. augusztus 28-án létrejött a hőszolgáltatási szerződés módosítása is. A hőszolgáltatási szerződés elnevezést hőenergetikai szolgáltatási szerződésre módosították. Kikötötték, hogy a szerződés azon a napon lép hatályba, amikor a megrendelő a F. Zrt.-vel hőtéljesítmény-lekötési, illetve önálló hőközpont kialakítási szerződést köt.

2006. szeptember 6-án az alperesek kölcsönszerződést kötöttek a **pénzügyintézet**-tel. Az I. rendű

alperes által igényelt kölcsön összege 169.631.100 Ft volt, lejárt 2014. december 31.

A II. rendű alperes 260.041.707 Ft kölcsönt vett fel, a III. rendű alperes 256.602.689 Ft-ot, a IV. rendű alperes pedig 63.411.949 Ft-ot. Ezen kölcsönök lejáratát 2014. december 31. volt.

Az I. rendű alperes által kötött kölcsönszerződés kapcsán kiegészítő megállapodásra is sor került, amelyben kikötötték, hogy a felperes által garantált energia megtakarítás és díjkedvezmény alapján összesen havi 573.000 Ft kedvezményt biztosít az adós részére az adós által felvett hitel futamidejének 4. hónapjától a 101. hónapig. Ezt az összeget a hiteltörlesztésre kellett elszámolni. Az esetben, ha az összeg nem áll rendelkezésre az adós hőszolgáltatási elszámolási számláján, a felperes közvetlenül az adóstól - vagy a tulajdonostársaktól - követelheti a meg nem fizetett díjat. A II. rendű alperes esetében a kiegészítő megállapodásban meghatározott összeg 971.398 Ft, a III. rendű alperes esetében 969.164 Ft, a IV. rendű alperes esetében pedig 229.416 Ft.

2006. szeptember 6-án a fenti szerződésen kívül létrejött a felperes mint óvadékos nyújtó és a **pénzügyintézet** között egy óvadékos szerződés is. Eszerint a felperes a társasházak mint adósok fizetési kötelezettsége teljesítésének biztosítékául a banknál 68.315.642 Ft összegű betétet helyezett el, amit óvadékosul lekötött. A felperes mint vállalkozó a társasház és a bank között kötött hitelszerződés szerint a teljes vállalkozói díj 5%-át, azaz 54.315.642 Ft-ot garanciális óvadékként helyezte el. A szerződés szerint a pénzügyintézet csak abban az esetben szabadítható fel, ha valamennyi adós a szerződésekből eredő valamennyi fizetési kötelezettségét maradéktalanul teljesítette. Részletesen szabályozta a szerződés a pénzügyintézet felhasználásának feltételeit, így erre akkor kerülhetett sor, ha az energiamegtakarításból nem képződött volna elég forrás a társasház önrészeinek a hiteltörlesztéséhez, illetve a felperes által el nem végzett garanciális munkák ellenértékének a fedezésére az szükséges. Ez esetekben a bank a pénzügyintézetből közvetlenül - a lekötés idejére tekintet nélkül - kielégítheti követelését. A bank belátása szerint bármely szerződésből eredő követelése kielégítésére érvényesítheti az óvadékos összegét, bármely szerződéssel összefüggésben merült fel követelése.

2007. június 28-án az I. rendű alperesi társasház komplex épületenergetikai korszerűsítési munkái befejeződtek. 2007. augusztus 15-én teljesítés igazolás kiállítására is sor került valamennyi alperes vonatkozásában.

A **pénzügyintézet** 2007. év során a felperes részére az óvadékos teljes összegét - az alperesek szerződösszegése okán - kifizette, amit a felperes a vállalkozói díjból eredő követeléseinek tőkeösszegére számolt el.

A II., III. és a IV. rendű alperesekkel szemben érvényesített vállalkozói díj, valamint üzemeltetési díj címén érvényesített követelés elévült, miként a II. rendű alperessel szembeni hőenergetikai díj követelés is 7.729.675 Ft erejéig.

A felperes felé az I. rendű alperesnek 721.705 Ft üzemeltetési díj és 131.065.587 Ft hőenergetikai díj, a II. rendű alperesnek 150.492.033 Ft hőenergetikai díj, a III. rendű alperesnek 142.494.455 Ft hőenergetikai díj, a IV. rendű alperesek 25.065.582 Ft hőenergetikai díj tartozása keletkezett, amelyek megfizetésével késedelembe estek az egyes havi díjak esedékessé válását követően.

Az I. rendű alperes 2016. november 8-án vállalkozói díj címén 9.045.963 Ft-ot teljesített a felperes részére, amit a felperes követelése tőkeösszegére számolt el.

Ilyen előzmények után a felperes többször módosított keresetében kérte, hogy kötelezze a bíróság az I. rendű alperest a 9.045.963 Ft vállalkozói díj után 2007. augusztus 15-től 2016. november 8-ig terjedő időre számított, a régi Ptk. 301/A. § szerinti késedelmi kamat megfizetésére. Üzemeltetési

díj címén az I. rendű alperessel szembeni követelése tőkeösszegét 1.606.360 Ft-ban jelölte meg és ebből az egyes részösszegek esedékessé válásától számított kamatokra is igényt tartott. A hőenergetikai díjkövetelés összegét az I. rendű alperessel szemben 251.701.462 Ft-ban jelölte meg, ami 2006. október 18. és 2016. június 18. között esedékessé vált díjakból tevődik össze és az egyes részösszegek esedékességének időpontjától kamatban is kérte az I. rendű alperes marasztalását.

A II. rendű alperessel szemben vállalkozói díj címén 11.089.500 Ft-ot és ennek 2007. augusztus 15-től a Ptk. 301/A. § szerinti kamat iránti igényt érvényesített a felperes.

Üzemeltetési díj címén 1.606.360 Ft volt a követelése és az egyes részösszegek után azok esedékességétől számított, a Ptk. 301/A. § szerinti kamatra is igényt tartott. Kérte a felperes, hogy kötelezze a bíróság a II. rendű alperest 321.064.316 Ft hőenergetikai díj megfizetésére azzal, hogy az egyes részösszegek után köteles a kamatot is a II. rendű alperes a Ptk. 301/A. § szerint a felperes részére megfizetni. Ez a követelés 2006. október 18. és 2016. április 18. között felmerült hőenergetikai díjak összege volt.

A III. rendű alperessel szemben vállalkozói díj címén 9.045.962 Ft-ot és ennek 2007. augusztus 15-től járó kamatai iránti igényt érvényesített a felperes. Üzemeltetési díj címén követelése összegét 1.182.720 Ft-ban jelölte meg azzal, hogy az egyes esedékessé vált díjak után kamatra is igényt tartott. Hőenergetikai díjkövetelése a 2006. október 18. és 2016. június 18. között felmerült összesen 311.680.850 Ft volt az egyes részösszegek után járó kamatokkal együtt. A III. rendű alperessel szemben is a kamatkövetelés mértékét a Ptk. 301/A. §-a szerint jelölte meg.

A IV. rendű alperessel szemben vállalkozói díj címén 21.695.297 Ft-ra és ennek 2007. augusztus 15-től járó kamataira tartott igényt. Üzemeltetési díj címén 396.928 Ft-ban kérte a IV. rendű alperes marasztalását. A hőenergetikai díjkövetelése 67.616.539 Ft volt, ami 2006. november 18-tól 2016. június 18-ig felmerült hőenergetikai díjak összege és igényt tartott a felperes a részösszegek után a Ptk. 301/A. § szerinti kamatokra is.

Keresete összegszerűségét a vállalkozói díj és az üzemeltetési díj esetében a szakértői véleményben foglaltakra, míg a hőenergetikai díj esetében a saját számításaira alapítottan jelölte meg. A hőenergetikai díjat illetően hivatkozott a 2006. októbere és 2016. júliusa közötti időszakra levezetett számítására.

Az I. rendű alperes elsődlegesen a per megszüntetését kérte, mivel álláspontja szerint a követelés idő előtti, a felperes nem igazolta követelése lejártát.

Érdemben a kereset elutasítását indítványozta, mert a felperes nem bizonyította az általa állított szolgáltatás nyújtását. Az volt az álláspontja, hogy a lakóépületeken végzett beruházás már önmagában energiamegtakarítást eredményezett, így tehát a felperesi szolgáltatásnyújtásból eredő hőmegtakarítás nem bizonyított.

1.314.000 Ft beszámítását kérte, utalva az üzemeltetési szerződés 6. 1. pontjára. Állította, hogy a felperes nem végezte el a szerződés szerint öt terhelő mérőóra leolvasást, aminek a díja 12.000 Ft + áfa. Beszámítási kifogásként érvényesített 461.015 Ft villamosenergia díjat. Állította, hogy ezen díjakat a felperes részére megfizette, holott a felperesi szolgáltatás ezzel szemben elmaradt.

Kifogásolta, hogy a felperes által érvényesített hőenergetikai díjnál a GHi értéke 2014. december 31-i után nincs figyelembe véve.

A II. rendű alperes elsődlegesen szintén a per megszüntetését kérte arra hivatkozva, hogy a követelés idő előtti, ugyanis a felperes a megfelelő számlákat nem bocsátotta ki.

Érdemben a kereset elutasítását kérte és egyúttal 3.000.000 Ft erejéig a felperes hibás teljesítésére hivatkozással beszámítási kifogást terjesztett elő.

A II. rendű alperes állította, hogy a felperesi követelés részben elévült. Vállalkozói díjként ugyanis a 2007. július 6-ai és augusztus 15-ei számlák szerinti követelést érvényesíti a perben, amelyben pontos keresetét csupán 2012. szeptember 6-án terjesztette elő.

Az üzemeltetési díjjal kapcsolatos követelés része a 2006. december 22-től 2007. június. 26-ig terjedő időszakra eső díj, e vonatkozásban is csupán 2012. szeptember 6-án került sor a pontos kereseti kérelem előterjesztésére.

A hőszolgáltatási díj vonatkozásában szintén 2012. szeptember 6-ai az igényérvényesítés, a felperes nem is szolgáltatott szerződés szerűen e körben.

Vitatta a felperes kamat iránti igényét.

A III. és a IV. rendű alperesek szintén a per megszüntetését kérték a követelés idő előttiségre hivatkozással, osztották az I. rendű alperes álláspontját az energiamegtakarítással kapcsolatosan, illetve a hőenergetikai díjnál a GHi érték figyelmen kívül hagyását illetően.

Elévülési kifogást is előterjesztettek. Állították, hogy a felperes vállalkozási szerződésből eredő követelése 2007. augusztus 30-án vált esedékessé, az üzemeltetési díjjal kapcsolatos utolsó számlája 2008. január 3-ai, mindezen igényekkel kapcsolatosan 2012. szeptember 3-án terjesztette elő a felperes pontosított keresetét.

Az alperesek elévülési kifogásával kapcsolatosan a felperes állította, hogy 2009. május 6-án (helyesen: június 5.) az elévülés megszakadt, figyelemmel az alperesek törvényes képviselője által tett tartozáslismerő nyilatkozatra, valamint a szerződés közös megegyezéssel történt módosítására, továbbá a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt indított jogorvoslati eljárásra.

Az elsőfokú bíróság a keresetet részben alaposnak találta.

Mindenekelőtt azt rögzítette, hogy a peres felek között nem volt vitatott az általuk kötött szerződések, illetve kiegészítő megállapodások tartalma, továbbá a **pénzüntézet**-tel kötött kölcsön és óvadéki szerződés tartama és ténye sem. Egybehangzó volt a felek előadása abban a körben is, hogy a felperes a vállalkozási tevékenységet elvégezte. Az sem volt vitatott, hogy 2008. júniusában a felperes az üzemeltetési szerződéseket felmondta, figyelemmel a felek között kialakult vitás helyzetre.

Egyebekben az elsőfokú bíróság a tényállást a perben tanúként kihallgatott **K.G., Sz.T., F.K., I.L.F., L.Gy.** vallomása, valamint **P.Zs.** szakvéleménye alapján állapította meg.

A további szakértői vélemény kiegészítésével kapcsolatos bizonyítási indítványt az elsőfokú bíróság szükségtelennek ítélte. A kiegészítő szakvélemény ugyanis nem volt ellentmondásos, továbbá a felperes által feltett egyes kérdések nem tartoztak szakértői kompetenciába. A II. rendű alperes által a szakértőhöz intézett kérdések, további szakértői bizonyítás nélkül is megválaszolhatóak voltak. Az I., a III. és a IV. rendű alperesek által kiegészítő szakvélemény útján bizonyítani kívánt kérdés pedig jogkérdés.

A peres felek között létrejött fővállalkozási szerződést illetően az elsőfokú bíróság álláspontja az volt, hogy az atipikus, kölcsön, illetve vállalkozási elemeket is magában foglaló megállapodás, ami szerencseelemeket is tartalmazott. A szerződésből ugyanis az állapítható meg, hogy a vállalkozó körülbelül önköltségi áron vállalta a kivitelezést és a tényleges haszonként jelentkező fennmaradó összeget az alperesek helyett viselte. Az alperesek szerződés szerinti kötelezettsége nem vállalkozói díj megfizetése vagy kölcsön visszafizetése, hanem az volt, hogy 8+2 éves megtérülési időszak alatt megfizetik a felperes részére a hőmegtakarítás egy részét, ami a beruházás eredményeként keletkezett. Ennek a mértékét a fővállalkozási szerződés 7. 6. pontja, valamint a hőszolgáltatási szerződések 8. 1. pontja tartalmazza. Magának a kölcsön törlesztésének az alapját is a hőmegtakarításból eredő pénzösszegek jelentették.

Nem volt alapos az alperesek per megszüntetés iránti kérelme.

A Pp. 122. § (1) bekezdése szerint marasztalási kereset előterjesztésére kizárólag lejárt követelés ad alapot. Ennek folytán per megszüntetésére csupán akkor kerülhet sor, ha a perbeli követelés vonatkozásában még nem nyílt meg az igényérvényesítés iránti jog. A hőszolgáltatási szerződés 8. 7. pontja, valamint a fővállalkozási szerződés 6. 8. 5. pontja, 7. 6. pontja és 8. 2. 2. pontja alapján azonban az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy az alperesek együttműködési kötelezettsége teljesítésének az elmaradása miatt nem tudta a felperes kiállítani az alperesek által hiányolt számlákat, ilyen körülmények között az alperesi késedelmet kizáró jogosulti késedelem fel sem merülhetett. A felperes követelése tehát nem minősülhet idő előttinek a számlák hiánya miatt, ezért a Pp. 122. § (1) bekezdése alapján marasztalás iránti kereset előterjesztésére nyílt lehetősége a felperesnek. A felperes a Ptk. 300. § (1) bekezdésére alapítottan végleges fenntartott keresetében szerződés teljesítése jogcímén kérte az alperesek marasztalását. Ez a perbeli igény pedig nem tekinthető idő előtti követelésnek, ezért a per megszüntetésének sem volt helye.

Az elévülési kifogásokat illetően az elsőfokú bíróság mindenekelőtt azt rögzítette, hogy az I. rendű alperessel szemben 2008. szeptember 30-án került sor első alkalommal igényérvényesítésre, míg a II., III. és a IV. rendű alperesekkel szemben 2012. január 4-én. Ez utóbbi azonban nem volt értékelhető, mivel csupán az alperesként megjelölt társasházak beazonosíthatósága történt meg, a törvényes képviselők feltüntetése és a bíróság döntésére irányuló kérelem az I. rendű alperessel egyetemleges marasztalásra irányult. Csupán a 2012. szeptember 6-ai felperesi beadvány tekinthető a II.- IV. rendű alperesekkel szembeni olyan igényérvényesítésnek, amelyből kétséget kizáróan megállapítható a felperes követelésének az összege és annak jogcíme. Ezt követően a felperes még több esetben felemelte, illetve leszállította keresete összecsukását, majd a végleges, fenntartott keresete jogcímeiként a Ptk. 300. § (1) bekezdését jelölte meg. Ennek megfelelően az elévülési kifogások elbírálása során az egyes szerződésekben meghatározott teljesítési határidőket kellett figyelembe venni [Ptk. 298. § a) pont].

A vállalkozói díjigény elévülésével kapcsolatos alperesi kifogás elbírálása körében a vállalkozói szerződés 10.4. pontjában írtakból kellett kiindulni, amelyből megállapítható, hogy valamennyi alperes esetében 2007. augusztus 15-én esedékessé vált a vállalkozói díjtartozás. Alaptalan volt e körben a felperes azzal kapcsolatos hivatkozása, hogy az elévülést megszakította. A 2009. május 27-ei keltezéssel ellátott megállapodás csupán egy tervezet, mivel azt az alperesek nem írták alá. Ebből pedig az következik, hogy - szemben a felperes állításával - a felek nem módosították közös megegyezéssel a szerződést, az elévülést megszakító tény tehát nem következett be. A felperesnek a Közbeszerzési Döntőbizottság előtti eljárásra hivatkozása sem szakította meg az elévülést, ugyanis az nem minősül a követelés bírósági úton történő érvényesítésének. A tartozáselismeréssel kapcsolatos hivatkozását pedig a felperes nem bizonyította. Mindebből tehát az állapítható meg, hogy a Ptk. 327. § (1) bekezdése szerinti elévülés megszakadására nem került sor.

A II., a III. és a IV. rendű alperesekkel szemben konkrét összegben történt igényérvényesítésre csupán 2012. szeptember 6-án került sor, figyelemmel arra, hogy a 2012. január 4-ei felperesi beadvány nem tekinthető - az elsőfokú bíróság álláspontja szerint - keresetváltoztatásnak. Ez utóbbi irat ugyanis nem tartalmazott tényelőadást és nem jelölte meg az érvényesíteni kívánt jogot, így beazonosíthatatlan az abban foglalt követelés.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a II., a III. és a IV. rendű alperesekkel szembeni vállalkozói díjkövetelés elévült, ezért az ezzel kapcsolatos keresetet a Ptk. 325. § (1) bekezdése alapján el kellett utasítani.

Az üzemeltetési díj esedékessé válását illetően az ezzel kapcsolatos szerződések 6.3. pontjából kell kiindulni. A rendelkezésre álló periratokból megállapíthatóan valamennyi alperes esetében az utolsó számla kiállításának a dátuma 2008. január 3., a teljesítési határidő ezen időponthoz képest további 14 nap. A II., III. és IV. rendű alperesekkel szembeni igényérvényesítésre 2012. szeptember 6-án

került sor, így az üzemeltetési díjkövetelés ezen alperesekkel szemben szintén elévült.

A hőenergetikai díjat illetően a II. rendű alperes élt elévülési kifogással. Az erre vonatkozó szerződés 8. 7. pontjából az állapítható meg, hogy bár a hőszolgáltatási díj éves díj, azt havi rendszerességgel kellett teljesíteni. E címen a II. rendű alperessel szembeni igényérvényesítés 2012. szeptember 6-ai, a Ptk. 327. § (1) bekezdése alapján ez megszakította az elévülést. Ennélfogva az elévülési kifogás a 2012. szeptember 6-át megelőző 5 éven túli időszakra eső díjkövetelésekre nézve lehet alapos, ami a 2006. november 19. és 2007. augusztus 19. közötti díjakat jelenti. Ez összességében 7.729.675 Ft, így ennyiben az ezzel kapcsolatos felperesi követelés elévült.

Az I. rendű alperessel szemben a vállalkozói díj után járó kamat iránti kereset részben volt alapos. Mivel az alperesi társasház nem minősül a Ptk. 685. § c) pontja szerinti gazdálkodó szervezetnek, így a késedelmi kamat mértékére a Ptk. 301. § (1) bekezdése az irányadó. A késedelmi kamatfizetés kezdő időpontját a vállalkozói szerződés 10. 4. pontja alapján kell megítélni. Eszerint 2007. augusztus 24-én vált esedékessé az I. rendű alperessel szemben a vállalkozói díj megfizetése iránti felperesi követelés. Nem vitatottan a teljesítésre csupán 2016. november 8-án került sor, ezért az I. rendű alperes az esedékessé válástól a teljesítésig terjedő időre a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti kamatot köteles a felperes részére megfizetni [Ptk. 298. § a) pont]. Alaptalan volt az I. rendű alperesnek az óvadéki összeg visszatartásával kapcsolatos hivatkozása. A bank ugyanis 2007. év során utalta ki a felperes részére az óvadéki összeget, amit a felperes a vállalkozói díjtartozás tőkeösszegére számolt el. Kamatot az ezen kívül fennmaradó vállalkozói díj kapcsán érvényesített, így az óvadéki összeg vállalkozói díjra történő elszámolása nem érinthette az I. rendű alperes azt meghaladó összegben fennálló késedelmes teljesítése miatti kamatfizetési kötelezettséget.

Az üzemeltetési díjat illetően az elsőfokú bíróság az erre vonatkozó szerződés 4., 6. és 12. pontjában írtakból, továbbá a 41. számú szakértői véleményből indult ki.

Kiemelte, hogy az I. rendű alperes nem tette lehetővé a felperesi alkalmazottaknak a hőközpontba való bejutást, ezért a felperes 2008. júniusában felmondta az üzemeltetési szerződést.

Az ezzel kapcsolatos kereset összecszerúségét illetően az elsőfokú bíróság rögzítette, hogy a felperes tévesen értelmezte a 41. számú szakértői vélemény 26. oldalán található táblázatot és ennek eredményeként az I. rendű alperessel szembeni igényét a szakértői véleményben az I. rendű alperes terhére kimunkált összegnél magasabb összegben jelölte meg. A kereset ezen összeg erejéig nyilvánvalóan alaptalan. A szakértő az I. rendű alperes terhére üzemeltetési díjként 1.182.720 Ft-ot munkált ki, figyelembe véve 698.880 Ft-os teljesítést. Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság a keresetet alaptalannak találta. Kiemelte, hogy a kereseti tényállás előadásként nem lehetett más elfogadni, mint 14 havi díjtartozás fennálltát. A szakértői számítás összegző eredményt rögzített. Az utolsóként kiállított számla fizetési határidejét alapul véve az I. rendű alperes késedelmének kezdő napja 2008. január 4., ezen időponttól köteles a marasztalási összeg után a Ptk. 301. § (1) bekezdésében meghatározott mértékű kamatot is megfizetni a felperesnek.

A hőenergetikai díjjal kapcsolatos kereseti követelés elbírálása során az elsőfokú bíróság mindenekelőtt a felek között létrejött szerződés atipikus jellegéből indult ki. Értékelni kellett e körben azt a tényt, hogy a F. Zrt. csak olyan tartalommal volt hajlandó szerződést kötni a felperessel és az alperesi társasházakkal, hogy a szolgáltatás díját az alperesi társasházak mint felhasználók nevében a felperes fizeti meg, de a díjfizetés kötelezettje változatlanul az adott társasház marad. Éppen emiatt vált szükségessé a 2006. augusztus 28-ai szerződésmódosítás, amikor többek között a szerződés elnevezését hőenergetikai szerződésre módosították.

A módosítás értelmében a felperes kötelezettsége volt a felügyeleti és beszabályozási tevékenység folyamatos ellátása. Ennek az akadályát az alperesi szerződésszegő magatartás képezte. A felperes előbb hivatkozott kötelezettségével összefügg az alpereseknek a szerződés 7. 2. pontja szerinti azon

kötelezettsége, hogy üzemeltetési jogot engednek a felperes részére a hőszolgáltató vezetékeken és berendezéseken. Az alperesek szerződésszegése vezetett a folyamatos felügyeleti tevékenység teljesítésének a megakadályozására. Ez a szerződésszegés nem eredményezhette az alperesek díjfizetési kötelezettség alóli mentesülését. A díj mértékét a fővállalkozási keretszerződés 7. 6. pontja és a hőszolgáltatási szerződés 8.1. pontja határozza meg. A szerződések megkötésekor a távhőszolgáltatás vonatkozásában nem létezett kedvezményes áfakulcs. Jogszabályváltozás folytán 2009. augusztusa és decembere között a távhőszolgáltatással kapcsolatos áfa mértéke 18%, 2010. januárja és 2011. decembere között 5%, 2012. januártól az áfa mértéke módosult, de a távhőszolgáltatás után továbbra is az 5 %-os mértékű kedvezményes áfakulcs maradt érvényben. A szerződésben a díj kiszámításának alapjául meghatározott képlet alapján nem lehetett eltekinteni az áfa kedvezményes mértékének az alapulvételétől, az egyedi kedvezmények figyelembevételére azonban nem volt lehetőség, ugyanis a díjat meghatározó képletben ilyen elem nem szerepelt. Az I. a II. és a IV. rendű alpereseknek a GHi érték 2014. december 31-ét követő figyelembevételével kapcsolatosan az elsőfokú bíróság a **pénzügyintézet**-vel kötött kölcsönszerződést kiegészítő megállapodás 2. pontjára utalt. Ez a szerződésbeli rendelkezés ugyanis a felperes által garantált energiamegtakarítás és díjkedvezmény alapján összegszerűen meghatározott kedvezményt biztosít az adós részére az adós által felvett hitel futamidejének 4. hónapjától 101. hónapjáig. Ebből a szerződési rendelkezésből az következik, hogy a kölcsön lejárta következtében a díj számítására szolgáló képletben a GHi értéket nem kell a továbbiakban levonni. Ennek megfelelően a 2015. januártól 2016. júliusig terjedő időszakban nem kellett csökkenteni a díj összegét a GHi értékkel.

A szakértő szakvéleményében figyelemmel volt a fentiekben ismertetett kedvezményes áfakulcsra is. Figyelembe kellett venni a 84/2005. (XII.16.) Fővárosi Közgyűlési rendeletet, továbbá 66/2012. (IX.28.) Fővárosi Közgyűlési rendeletben írtakat.

A perben beszerzett szakvélemény alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a hőenergetikai díj alappal érvényesített összege az I. rendű alperes esetében 131.065.587 Ft, a II. rendű alperes esetében 150.492.033 Ft, a III. rendű alperes esetében 142.494.455 Ft, a IV. rendű alperes esetében pedig 25.065.582 Ft.

Az alperesek késedelmét illetően az elsőfokú bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tárgy hónapot követő hónap 18. napjáig az alperesek késedelem nélkül teljesíthették díjfizetési kötelezettségüket, késedelmük tehát az ezt követő naptól kezdve áll be. Emellett nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy az éves díj szerződésben meghatározott százalékos arányának havi jelleggel való esedékessé válásakor valamennyi alperes esetében számos havi jelleggel számított díj negatív előjelű volt. Ennek megfelelően az éves díj mértékét csökkentették az adott hónapban esedékessé váló díjak. Így a bíróság elszámolva a negatív előjelű összegeket a pozitív előjelű havi díjakkal szemben, az egyes éves díjak teljes összege után határozta meg a késedelmi kamatot a tárgyévet követő év első hónapjának 19. napját elfogadva kamatfizetési kezdő időpontként. A kamat mértékét illetően az elsőfokú bíróság a Ptk. 301. § (1) és (2) bekezdése alapján, míg a 2013. július 1. után esedékessé váló fizetési kötelezettséget az akkor hatályos jogszabályi rendelkezés alapján határozta meg, majd 2014. március 15-ét követően a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 6:48. § (1) és (3) bekezdéséből indult ki.

A II. rendű alperes 1.314.000 Ft-os igénye az üzemeltetési szerződésből eredő igénnyel szembeni beszámítási kifogás volt. Ez egyrészt tartalmazta a felperes által meg nem fizetett 461.015 Ft villamosenergia díjat, továbbá a szerződésben feltüntetett leolvasási díjakat. Ez utóbbival kapcsolatosan az elsőfokú bíróság az üzemeltetési díj elbírálása kapcsán kifejtettekre utalt vissza azzal, hogy az ott írtak szerint az ezzel kapcsolatos I. rendű alperesi igény alaptalan volt. Alapos volt a beszámítási kifogás a 461.015 Ft-os villamosenergia díj vonatkozásában, ezért az új Ptk. 6:49. § (1) bekezdése alapján figyelemmel a (2) bekezdésre is az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy ezen összeg erejéig az I. rendű alperes kötelezettsége megszűnt. Ennek megfelelően tehát az

1.182.720 Ft-os díjtartozás teljesítése részben, 461.015 Ft erejéig megtörtént, így ez utóbbi összeget alappal érvényesítette beszámítási kifogásként az I. rendű alperes. Ennek eredményeként az I. rendű alperes terhére 721.705 Ft üzemeltetési díjtartozás állapítható meg.

Mindezek alapján tehát az elsőfokú bíróság a keresetet részben találta alaposnak és ennek megfelelően marasztalta az alpereseket a rendelkező részben írtak szerint, míg azt meghaladóan a keresetet részben bizonyítatlanság, részben elévülés, részben a beszámítási kifogás megalapozottsága okán elutasította.

A perköltségről a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján döntött.

Az ítélet elleni fellebbezésében a felperes elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, az alperesek keresete szerinti marasztalását, másodlagosan az elsőfokú bíróság ítéletének a Pp. 252. § (3) bekezdése szerinti hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását kérte.

Sérelmezte az elsőfokú bíróságnak az alperesek elévülési kifogásával kapcsolatos álláspontját. Állította, hogy a követelése egyik alperessel szemben sem évült el. Arra hivatkozott, hogy a fővállalkozói keretszerződés felmondására nem került sor, azt a felperes folyamatosan teljesítette. Ez a tény pedig kizárja az elévülést. Mindezek mellett az óvadéki szerződés lejártakor - 2014. december 31-én - az alpereseknek a jogtalanul visszatartott összegeket ki kellett volna fizetniük a felperes részére. Az ezzel kapcsolatos felperesi felszólításra az alperesek még csak nem is reagáltak. Azt az elsőfokú bíróság sem tette vitássá, hogy 2012. január 4-én a felperes a keresetét kiterjesztette a II., a III. és IV. rendű alperesekre. Ez a perbeli nyilatkozat pedig nem más, mint keresetváltoztatás, ami megszakította az elévülést. A keresetkiterjesztésben a felperes nemcsak egyetemleges marasztalást kért, hanem kérelme a perköltségre és a késedelmi kamatokra is kiterjedt. Minden ezt követő keresetváltoztatás az elévülés elbírálása szempontjából indifferens. A felek között a közbeszerzési eljárásban létrejött szerződés struktúrájából az következik, hogy az alperesek szerződéssel kapcsolatos felelőssége egyetemleges.

Ennek megfelelően a 2012. január 4-ei 26. sorszámú iratával a felperes nem vitathatóan a II., a III. és a IV. rendű alperesek vonatkozásában az elévülési időt megszakította.

Tévesen értékelte az elsőfokú bíróság a 2009. május 27-én kelt szerződésmódosítást is. A 2009. június 5-ei levelében az alperesek akkori közös képviselője úgy nyilatkozott, hogy a tervezetben rögzített feltételeket mind az alperesek, mind a felperes elfogadták. Ez a törvényes képviselői jognyilatkozat pedig nem más, mint a Ptk. 327. § (1) bekezdése szerinti tartozáselismerés, ami az elévülést nem vitathatóan megszakította. Utalt e körben a peres iratokhoz is csatolt 2009. május 27-ei okirat V. és VI. pontjára. Nem vitatható, hogy a felperes ezt az okiratot aláírta, majd az alperesek közös képviselője külön nyilatkozatában annak tartalmát elfogadta.

Támadta a felperes a fellebbezésében az elsőfokú bíróság kamattal kapcsolatos rendelkezését, a kamat mértéke vonatkozásában. Kérte, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét e körben annyiban változtassa meg, hogy az alperesek terhére a Ptk. 301/A. §-a szerinti késedelmi kamatot állapítson meg. Ezt a fellebbezési kérelmét azzal indokolta, hogy az alperesi társasházak - a 2003. évi CXXXIII. törvény 3. § (1) bekezdésének a rendelkezése folytán - önálló perképességgel rendelkező, az áfa törvény 5. § (2) bekezdése szerinti önálló adóalanyok, így rájuk a Ptk. 301/A. § előírásait kell alkalmazni.

Mindezek alapján tehát kérte, hogy az I. rendű alperes vonatkozásában a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét akként változtassa meg, hogy az I. rendű alperest a 9.045.963 Ft után terhelő kamat mértékét a Ptk. 301/A. § szerinti mértékre emelje fel, továbbá kötelezze az I. rendű alperest 1.606.360 Ft üzemeltetési díj és ennek 2008. január 4-től járó kamatai megfizetésére. Kérte a II. rendű alperes marasztalását 11.098.500 Ft vállalkozói díjban és annak 2007. augusztus 16-tól járó kamataiban, valamint 3.253.730 Ft üzemeltetési díjban és ennek 2008. január 4-től járó

kamataiban. A III. rendű alperes terhére a marasztalási összeg felemelését kérte 9.045.962 Ft és ennek 2007. augusztus 16-tól járó kamataira vállalkozói díj címén, 2.450.201 Ft és ennek 2008. január 4-től járó kamataira üzemeltetési díj címén. Kérte, hogy a másodfokú bíróság a IV. rendű alperest kötelezze 21.695.297 Ft vállalkozói díj megfizetésére, ennek 2007. augusztus 16-tól járó kamataival együtt, továbbá 828.686 Ft üzemeltetési díj és ennek 2008. január 4-től járó kamatai megfizetésére is.

Sérrelmezte a felperes fellebbezésében a hőenergetikai szolgáltatási díjjal kapcsolatos keresete részbeni elutasítását is.

E körben mindenekelőtt arra hivatkozott, hogy a fővállalkozói keretszerződés 7. 6. pontja, továbbá a hőenergetikai szolgáltatási szerződés 8. 1. pontja rögzíti az alperesek által fizetendő díj mértékét. Különbséget kell tenni távhő szolgáltatási díj és a felperest megillető hőenergetikai szolgáltatás ellenértéke között. Az előző kedvezményes áfakulcs alá tartozik, míg a felperest megillető díj vonatkozásában ilyen kedvezményt az áfa törvény nem biztosít. Ebből az következik, hogy a felperest megillető hőenergetikai szolgáltatási díjat normál áfakulccsal kell számítani. Az alperesek a szerződésben meghatározott díjszámítással elestek a kedvezményes áfa alkalmazásával elérhető díjcsökkentés lehetőségétől. Figyelembe kell azonban venni, hogy az alperesi társasházak áfa alanyok és mint ilyenek a kifizetett számlák áfatartalmát visszaigényelhetik. Így tehát az alpereseket nem érte hátrány azzal, hogy a hőenergetikai szolgáltatási díj normál áfával adózik, ugyanis ezt a teljes áfa összeget visszaigényelhetik. A felek között létrejött szerződésekben a felperes arra vállalt kötelezettséget, hogy csökkenti az alperesek energiaköltségét oly módon, hogy az fedezi a beruházáshoz felvett kölcsön törlesztőrészletét. Ez a költségmegtakarítás részben a korszerűsítő beruházások eredménye, részben abból származik, hogy a lakossági tarifáról áttértek az alperesek a nem lakossági hőtéljesítmény-lekötési tarifára. A hőenergetikai szolgáltatási szerződés 5. pontját az alperesek megszegték, amikor közvetlenül a F. Zrt.-nek teljesítették a szolgáltató számlájában megjelölt összeget. Kiemelte a felperes, hogy keresetében nem érvényesíti azokat az összegeket, amelyeket az alperesek a szolgáltatónak már kiegyenlítettek. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a F. Zrt. számláját az alpereseknek tovább kellett volna számláznia a felperes felé, aki ez alapján teljesít kifizetést a F. Zrt. részére. A perben beszerzett szakvélemény 3.b pontjára utalva arra hivatkozott, hogy az ott rögzített számsor nem azonos sem a szerződés szerinti képlet adatsorával, sem a tényleges fogyasztáson alapuló F. számlák adatsorával. A szakvéleményben kimunkált számsor alkalmazására maga a szerződés sem tér ki.

Sérrelmezte, hogy az alperesek több év alatt sem tudták a per elbírálása szempontjából lényeges adatokat teljeskörűen a peres iratokhoz csatolni. Annak a megnyugtató igazolása, hogy az alperesek ténylegesen milyen díjakat egyenlítettek ki a F. Zrt. részére, nyilvánvalóan az alpereseket terhelő bizonyítási kötelezettség, amelynek az elmulasztását a terhükre kell értékelni.

Az alperesek fizetési kötelezettségének a mértékét a módosított szakvélemény 5. kérdésre adott válaszában és a 4. kérdésre adott válaszában különbsége adja, a normál áfakulccsal számítva.

Mindezekre tekintettel kérte, hogy a másodfokú bíróság a hőenergetikai szolgáltatás díjának az összegét emelje fel az I. rendű alperes esetében 252.764.254 Ft-ra, a II. rendű alperes esetében 326.580.358 Ft-ra, a III. rendű alperes esetében 314.513.672 Ft-ra, a IV. rendű alperes esetében pedig 64.002.503 Ft-ra azzal, hogy az egyes részösszegek után az alperesek kötelesek a Ptk. 301/A. §-a szerinti késedelmi kamatot is megfizetni.

Az I. rendű alperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatását, és a kereset teljes elutasítását kérte.

Állította, hogy nem teljesítette késedelmesen a felperes részére a 9.045.963 Ft vállalkozói díjat. A peres eljárás során nem volt vitatott, hogy a felperesnek a **pénzintézet**-nél 54.315.642 Ft összegű óvadékot kellett elhelyeznie. Ennek a kötelezettségének a felperes eleget tett, a bank azonban nem a szerződésben meghatározott célokra használta fel az óvadékot, hanem azt a felperes részére átutalta.

Ezt követően a felperesnek ismételtelen letétbe kellett volna helyeznie az óvadékot, ami azonban elmaradt. Ezért az I. rendű alperes nem eshetett késedelembe a vállalkozói díj megfizetésével, ugyanis az csupán a hitelszerződés lejártát követően vált esedékessé. A felperes óvadékelhelyezési kötelezettségének a megszegése miatt a Ptk. 303. § (3) bekezdése az I. rendű alperes késedelmét kizárta.

Ami a hőszolgáltatási díjjal kapcsolatos marasztalását illeti, azt a következők miatt tartotta alaptalannak.

Nem volt a perben vitatott, hogy a felperes nem tudott eleget tenni a felek között létrejött hőszolgáltatási szerződésben vállalt kötelezettségének, mert a F. Zrt. nem volt hajlandó a felperessel sem közüzemi, sem hőtéljesítmény-lekötési szerződést kötni. Ebből viszont az következik, hogy a 2006. július 14-ei hőszolgáltatási szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányult, így az a Ptk. 227. § (2) bekezdése alapján semmis. A 2006. augusztus 28-ai szerződésmódosítás sem érvényes. A közbeszerzési eljárás alapján a 2006. július 14-én kötött szerződés ugyanis nem módosítható. A 2003. évi CXXIX. törvényt 303. §-a határozza meg azokat a feltételeket, amelyek fennállta esetén a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződés módosítására lehetőség van. A perbeli esetben a törvény által meghatározott feltétel hiányában a szerződés módosítására nem volt lehetőség, így az a Ptk. 200. § (1) és (2) bekezdése alapján semmis, mivel sérti a 2003. évi CXXIX. törvény 303. §-át. Mindezeket túl a hőszolgáltatási szerződés - mivel lehetetlen szolgáltatásra irányult - a régi Ptk. 312. § (1) bekezdése alapján megszűnt.

Az esetben, ha a bíróság a 2006. augusztus 28-ai módosítás szerinti hőenergetikai szolgáltatási szerződés semmisségét nem tartaná megállapíthatónak, úgy az I. rendű alperes arra hivatkozott, hogy a felperes nem teljesítette a szerződésben vállalt valamennyi kötelezettségét. A módosított szerződés szerint a felperes kötelezettsége volt, hogy a hőenergetikai szolgáltatás keretében garantálja az I. rendű alperes által felvett hitel törlesztéséhez szükséges és az I. rendű alperes által a pénzügyintézzel megkötött hitelszerződésben megállapított mértékű forrást a hitel futamideje.

A Ptk. 397. § (1) bekezdése szerint a vállalkozói díj a vállalkozás teljesítésekor esedékes. A felperes nem igazolta teljesítését, így az I. rendű alperes fizetési kötelezettsége sem áll fenn, ezért késedelme fogalmilag kizárt.

Téves az elsőfokú bíróság álláspontja a hőenergetikai díjkövetelés vonatkozásában. Ugyanarra a szolgáltatásra ugyanis a vállalkozó nem követelhet egy másik szerződésben újra vállalkozói díjat. A hőenergetikai szolgáltatási szerződés önmagában teszi az e szerződés keretében nyújtott szolgáltatás körében a felperes kötelezettségévé a megtakarítás biztosítását, amit nem teljesíthet a felperes egy másik, az épület energetikai korszerűsítésével kapcsolatos vállalkozás keretében. Az a tény, hogy a felperes az épület korszerűsítésével kapcsolatos munkákat elvégezte, nem értékelhető akként, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződésben vállalt kötelezettségét ezzel teljesítette volna.

Sérelmezte az I. rendű alperes az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, ami szerint a felperes önköltségi áron végezte el az épület energiatakarékos korszerűsítésére vonatkozó vállalkozói szerződésben foglalt munkákat. Erre vonatkozóan a perben nem volt bizonyíték és teljesen életszerűtlen, hogy a felperes mint vállalkozó a korszerűsítésre vonatkozó vállalkozási szerződést önköltségen végezte el.

Ami pedig a hőenergetikai szolgáltatási szerződés szerint a felperesnek a hőellátási rendszer beszabályozásával, folyamatos felügyeletével kapcsolatos szerződéses kötelezettségét illeti, az I. rendű alperes állította, hogy miután a felperes a felek közötti üzemeltetési szerződést felmondta, így a Ptk. 313. §-a alapján díjat nem követelhet. A felperes a Ptk. 312. § (2) bekezdése szerinti okot jelölt meg a teljesítésének az elmaradására. Ez is kizárja, hogy megalapozottan érvényesítsen díj iránti igényt. A felperesnek kellett volna az elsőfokú eljárás során pontosan megjelölnie, hogy a teljesítés elmaradása alapján milyen összegű követelése áll fenn és milyen jogszabály alapján. Fenntartotta az I. rendű alperes a per megszüntetése iránti kérelmét, ugyanis a felperes követelése a Pp. 122. § (1) bekezdése alapján idő előtti, mivel a felperes nem igazolta, hogy a marasztalásra

irányuló kereseti kérelme lejárt követelés érvényesítésére irányul.

Mindezek alapján elsődlegesen tehát az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatását, a kereset vele szembeni elutasítását kérte.

Másodlagosan a Pp. 253. § (2) és (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását kérte. Igényt tartott az elsőfokú és a másodfokú eljárásban felmerült költségeire is.

A II. rendű alperes fellebbezésében kérte, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét változtassa meg és a vele szemben a keresetet utasítsa el. Igényt tartott a perben felmerült költségei megfizetésére is.

Állította, hogy az elsőfokú bíróság megalapozatlanul állapított meg díjfizetési kötelezettséget a hőenergetikai szolgáltatási szerződés vonatkozásában. Álláspontja szerint a szerződés már megkötésekor lehetetlen szolgáltatásra irányult. A szerződő felek ezt a hibát kívánták orvosolni a szerződés módosításakor. A felperes a módosított szerződésben foglalt kötelezettségének nem tett eleget, a felügyeleti és a beszabályozási feladatokat nem végezte el. A további, a módosított hőenergetikai szolgáltatási szerződés szerinti és a megtakarítással kapcsolatos kötelezettségét a felperes állítása szerint az épületkorszerűsítési kivitelezési munkák elvégzésével teljesítette. A felügyeleti és beszabályozási kötelezettséget illetően a felperes azt állította, hogy a teljesítés az alperesek magatartásának eredményeként maradt el. Mindezekre figyelemmel a felperes nyilvánvalóan megalapozottan díjigényt nem érvényesíthet, a Ptk. 313. §-a alapján lett volna lehetősége igényérvényesítésre. A Ptk. 312.§ (2) bekezdése szerint a felperes kártérítést követelhet, ami az elmaradt hasznot jelenti. E körben azonban bizonyítás nem folyt. A perbeli szerződések megkötésére közbeszerzési eljárás eredményeként került sor. Ennek megfelelően a szerződés módosítására irányadó a 2003. évi CXXIX. törvény 303. §-a. Az itt írt feltételek hiányában nem volt lehetőség a hőenergetikai szerződés módosítására.

Arra is hivatkozott a II. rendű alperes, hogy a hőenergiát a **F. Zrt.**-vel kötött közüzemi szerződés alapján vette igénybe. Az általános közüzemi szerződés megkötésére 2006. október 13-án került sor. Ennek keretében a II. rendű alperes részéről nem energia vásárlása történt, hanem távhőszolgáltatás igénybevétele. A II. rendű alperes a közüzemi szerződés szerint felhasználó, fogyasztó, nem pedig engedélyes, ezért a jogszabály által fogalmilag nem lehet távhő-szolgáltatója a felperesnek, illetőleg fogalmilag az is kizárt, hogy a saját maga távhőszolgáltatója legyen. Mindebből viszont az következik, hogy a felek által kötött hőenergia szolgáltatási szerződés semmis. Hivatkozott e körben **Sz.Z.** és **L.Gy.** tanúk vallomására, valamint **L.L.** alperesi közös képviselő nyilatkozatára. Az elsőfokú bíróság a fent hivatkozott bizonyítékokat, illetve alperesi előadást indokolás nélkül figyelmen kívül hagyta.

Mindezekon túl a szerződéskötés idején hatályban volt a Távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény (Tsz.) 3. § q) pontja, ami a távhőszolgáltatás fogalmát akként határozza meg, hogy csak az engedélyes által végzett közüzemi szolgáltatás tekinthető távhőszolgáltatásnak. Ennek megfelelően tehát a felek között létrejött hőenergetikai szolgáltatási szerződés semmis, ugyanis az fogalmilag kizárt, hogy a **F. Zrt.**-től átvett energiát a felperes részére a II. rendű alperes rendelkezésre bocsássa, ezért a szerződés jogszabályba ütközik és így a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmis. Az elsőfokú bíróság elmulasztotta a semmisség hivatalból történő észlelését, így eljárása sértette a 2/2010. (VI.28.) PK véleményben kifejtetteket. Mindezek mellett a perbeli hőszolgáltatási szerződés lehetetlen szolgáltatásra is irányult, ugyanis a felperes a szolgáltatás nyújtásához szükséges feltételekkel nem rendelkezik. A távhőszolgáltatás továbbadására pedig nincs jogi lehetőség.

Arra is hivatkozott a II. rendű alperes, hogy mint társasház, lakossági fogyasztónak minősül és ekként a jogszabály szerinti kedvezményes áfára is jogosult. Ennek folytán pedig a perben beszerzett szakvélemény nem alkalmazható, mivel a felperes sem a Tsz. hatálya alá tartozóan, sem

hatálya alá nem tartozóan nem volt hőszolgáltató, továbbá a felperes részére a II. rendű alperesi társasház a lakossági fogyasztóként kötött általános közüzemi szerződése alapján kapott távhőszolgáltatást nem adhatta tovább. Így a könyvszakértői véleményen alapuló elszámolást elfogadó elsőfokú ítélet jogszabálysértő.

A II. rendű alperes álláspontja szerint a perbeli közbeszerzés tárgya kockázati alapú hőszolgáltatás volt. A perbeli esetben azonban a kockázati alapú hőszolgáltatásra nem került sor. A lakóépület energetikai felújítása alperesi pénzügyi forrásból valósult meg, a felperesnek sem közüzemi szerződése, sem egyéb megállapodása nem volt a F. Zrt.-vel. Mindebből viszont az is következik, hogy a felperest megillető ellenérték kiszámítására a szerződés szerinti díjképlet nem szolgálhat.

Nem osztotta a II. rendű alperes az elsőfokú bíróság azzal kapcsolatos álláspontját, hogy a felek között atipikus szerződés jött létre. Állította, hogy a perbeli szerződések vegyes kötelmek, ugyanis megtalálható bennük a vállalkozás, a kölcsön, a megbízási és az eredményre utaló megbízási szerződés elemei is. A hőszolgáltatási szerződés 8. 1. pontjában írt díjképlet a felperes beruházásának a megtérülése számításának bizonyítására nem alkalmas, mint ahogy nem alkalmas a felperes kockázati alapú hőszolgáltatásának a bizonyítására sem. A felperes tehát a hőszolgáltatási szerződésben vállaltak ellenére nem lett távhőszolgáltató, ezáltal nem illette meg a kedvezményes tarifa sem. Mindezek folytán a felperes hőenergetikai díjképletre alapozott keresete jogalap nélküli és így az ítélet ezzel összefüggő marasztaló rendelkezése is megalapozatlan. A fentieket bizonyítják a perben rendelkezésre álló peres felek által tett jognyilatkozatok is. Kiemelte a II. rendű alperes azt a nem vitatott tény, hogy a felperes az üzemeltetési szerződéseket 2008. júniusában felmondta. A felperes a perbeli követelését a szerződés teljesítésére alapozza, így a követelése alapjául szolgáló hőenergetikai szerződés lehetetlenülése miatt nincs megalapozott jogi lehetőség az általa érvényesített jog, azaz a szerződés szerinti teljesítés követelésére. Maga a szerződés jogi okból és fizikailag is lehetetlenült, így mindezekre tekintettel a kereset elutasításának van helye.

A II. rendű alperes állította, hogy a hőszolgáltatási, hőenergetikai szerződés létre sem jött. Az volt az álláspontja, hogy ezek a szerződések, ha létrejöttek, a jóerkölcsbe ütköznek. A hőszolgáltatási, hőenergetikai szerződés és az üzemeltetési szerződés tárgya több ponton megegyezik. A hőszolgáltatási, hőenergetikai szerződésnek és a fővállalkozói keretszerződésnek is ugyanazok a tárgyai. Miután ugyanarra a tevékenységre a felperes több szerződést is kötött és mindegyik szerződés ugyanazért a felperesi szolgáltatásért állapít meg az alperes terhére díjfizetési kötelezettséget, ezért megállapítható a szerződések jóerkölcsbe ütköző volta. Mindezt alátámasztja a felperesnek a 2016. február 15-ei tárgyaláson rögzített perbeli nyilatkozata is. A hőenergetikai szolgáltatási szerződés és a fővállalkozási keretszerződés egybevetéséből az állapítható meg, hogy a hőenergetikai szerződésnek nincs is tárgya, aminek a hiányában a módosító szerződés létre sem jött. Ennek pedig az a jogkövetkezménye, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződésre alapítottan teljesítést sem lehet követelni. Az esetben pedig, hogy ha a hőenergetikai szerződést létrejött szerződésnek tekintjük az állapítható meg, hogy a fővállalkozási keretszerződés és az ennek alapján megkötött vállalkozási szerződés tárgya az energiatakarékos épület kivitelezése, amelynek ellenértéke a vállalkozói díj. Ugyanazért az eredményért pedig csak egyszer lehet díjat igényelni, ami az energiatakarékos épület kivitelezéséért járó vállalkozói díjban már ellentételezésre került. Sérelmezte a II. rendű alperes az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, ami szerint a felperes önköltségi áron végezte volna el a lakóépület energetikai korszerűsítési munkálatait. Nincs ugyanis olyan peradat, ami ezt az ítéleti megállapítását megalapozná.

A rendelkezésre álló periratokból megállapíthatóan a közbeszerzési eljárás nyertese a „Z.” konzorcium. A konzorcium 4 tagból áll, jogviszonyuk tartalmában a Ptk.-beli polgári jogi társaság. A perbeli szerződések aláírása kapcsán a felperes nem igazolta, a bíróság pedig nem vizsgálta, hogy a 2003. évi CXXIX. törvény 52. §-ának megfelelően projektég részéről történt-e a szerződés aláírása vagy sem. A II. rendű alperes saját jogképességével kapcsolatosan hivatkozott a 2003. évi CXXXIII. törvény 3. § (1) bekezdésére. Állította egy a társasház törvényben körülhatárolt

jogképessége nem terjed ki a tulajdonostársak külön tulajdonát képező lakásokkal kapcsolatos fűtési költségmegtakarításokkal kapcsolatos üzletkötésre, ezen költségekkel kapcsolatos kötelezettségvállalásra. Ezek a megtakarítások ugyanis nem kötődnek a társasházi közös tulajdonhoz, hanem a tulajdonostársak külön tulajdonában keletkeznek. Nincs peradat arra, hogy a tulajdonostársak a fűtési költségmegtakarítást akárcsak részben is átruházták volna a felperesre.

A kifejtettekre figyelemmel a II. rendű alperes indítványozta a szerződések semmissége, létre nem jötte kapcsán a szükséges bizonyítás lefolytatása érdekében az elsőfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezését.

Továbbra is állította, hogy a felperes követelése idő előtti, ezért a per megszüntetésének van helye.

A III. rendű alperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének a részbeni megváltoztatását és vele szemben a kereset elutasítását kérte.

Másodlagosan indítványozta az elsőfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezését és igényt tartott az elsőfokú és a fellebbezési eljárásban felmerült költségeire is.

Állította, hogy nem áll fenn díjfizetési kötelezettsége a felperessel szemben. Arra hivatkozott, hogy a hőszolgáltatási szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányult és mint ilyen a Ptk. 227. § (2) bekezdése alapján semmis. A 2006. augusztus 28-ai szerződésmódosítás pedig a 2003. évi CXXIX. törvény 303. §-át sérti, ezért mint jogszabályba ütköző a Ptk. 200. § (1) és (2) bekezdése alapján semmis. Arra is hivatkozott - hasonlóan az I. és II. rendű alpereshez -, hogy a felperes nem teljesítette a megkötött szerződések szerint őt terhelő kötelezettségeket, ezért díjra ez oknál fogva sem jogosult. Hivatkozott a III. rendű alperes is a Ptk. 313. §-ára, 312. § (2) bekezdésére, valamint a Pp. 122. § (1) bekezdésére is.

A II. rendű alperes a felperes fellebbezésével szemben az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását kérte.

Az volt az álláspontja, hogy az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg az elévülési kifogással érintett felperesi követelések kapcsán az esedékesség időpontját. Osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a felperes igényérvényesítésének az idejét illetően is. Így mindezek alapján megalapozottan jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy a felperes az igény érvényesítésével elkésett, és az elévült követelése bírósági úton nem érvényesíthető. A vállalkozói díjköveteléssel összefüggésben azt emelte ki, hogy a szerződés teljesítésével a díj esedékessé vált. Ennek pedig az a jogkövetkezménye, hogy a teljesítéssel az elévülés megkezdődik és ehhez képest e vonatkozásban is elkésett a felperesi igényérvényesítés. Ugyanígy helytállónak találta az üzemeltetési díj és a hőenergetikai díj vonatkozásában az elévülés megállapítását.

A késedelmi kamattal kapcsolatos fellebbezési támadást illetően arra hivatkozott, hogy a társasház nem tekinthető a Ptk. alkalmazásában gazdálkodó szervezetnek, így nyilvánvaló, hogy a társasház késedelmes teljesítése legfeljebb a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti kamatfizetési kötelezettséget vonhat maga után.

A hőenergetikai szolgáltatási díjkövetelést illetően azt emelte ki a II. rendű alperes, hogy a rendelkezésre álló iratokból egyértelműen megállapítható, miszerint a részéről nem került sor hőenergia továbbadására irányuló vásárlásra, ugyanis a II. rendű alperes távhőszolgáltatást vett igénybe a F. Zrt.-től. Fenntartotta azt az elsőfokú eljárás során tett megállapítását, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányult. Ebből viszont az következik, hogy ez a szerződés semmis. Kiemelte, hogy a II. rendű alperes jogosult a jogszabály szerinti kedvezményes áfára.

Sérelmezte az elsőfokú bíróság ítéletének azt a megállapítását, ami szerint a felperes részéről a kivitelezés önköltségi áron történt volna. Hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság anélkül tette a sérelmezett fenti kijelentést, hogy e körben bármilyen bizonyítást lefolytatott volna.

Hivatkozott a II. rendű alperes a 2018. decemberi beadványában írtakra, azokat változatlanul

fenntartotta. E körben külön is kiemelte, hogy az üzemeltetési jogviszony felperes részéről történt felmondása maga után vonja a hőenergetikai szolgáltatási szerződés megszűnését is. Ezzel ugyanis a hőenergetikai szerződés lehetetlenült, mindamellett, hogy az jóerkölcsbe ütközik és ennek okán is semmis.

A felperes az alperesek fellebbezésével szemben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

Állította, hogy a fővállalkozói keretszerződés folytán az alperesek egyetemleges felelősséggel tartoznak a keretszerződésben rögzített valamennyi kötelezettségért. Ennek pedig az a jogkövetkezménye, hogy a 2012. januári kereset kiterjesztése határidőben történt igényérvényesítés, ami alaptalanná teszi az alperesek elévülési kifogásait.

A késedelmi kamatot illetően a 2003. évi CXXIX. törvény 306/A. § (1) bekezdés b) pontjára hivatkozott.

Nem vitatható, hogy a beruházást sikeresen teljesítette. Megvalósult az az ajánlatkérői elvárás, hogy az alperesi társasházak tulajdonosársai az energiamegtakarításokból fizetni tudják a hitel részleteit. Ez pedig egyúttal azt is jelenti, hogy a felperes megfelelően teljesítette az energetikai korszerűsítési beruházást.

Az I. rendű alperes fellebbezésével összefüggésben azt emelte ki, hogy a rendszer beszabályozását a felperes elvégezte. A felügyeleti tevékenység elvégzésében pedig az alperesek akadályozták meg. A hőenergetikai szolgáltatási szerződés szerinti felügyeleti teendőit 2008. júniusáig ellátta, ekkor az alperesek akkori képviselője megakadályozta a felperes szakemberei számára a hőközpontba történő bejutást. Állította, hogy az I. rendű alperes is jogtalanul tartotta vissza a vállalkozói díjat óvadék jogcímén. A vállalkozói díj mértékét illetően utalt **F.K.** tanú vallomására. Fenntartotta, hogy az I. rendű alperes az őt terhelő 9.045.963 Ft vállalkozói díjat jogtalanul tartotta vissza, fizetési késedelme 419 napig fennállt, így köteles a tőkeösszeg után a Ptk. 301/A. § szerinti kamat megfizetésére.

Az üzemeltetési díjjal kapcsolatosan hangsúlyozta, hogy a díjazást csupán arra az időszakra követeli a perben, amely időszakban ezt a tevékenységet ellátta.

A III. rendű alperes fellebbezésével összefüggésben is **F.K.**, valamint **K.G.** tanúk vallomására hivatkozott. Állította, hogy a Kbt.-t nem sértették meg. Arra is hivatkozott, hogy a Közbeszérzési Döntőbizottság nem hozott határozatot, így feltehető, hogy a III. rendű alperes nem fordult a döntőbizottsághoz miután a Közbeszérzési Döntőbizottság a perbeli szerződésmódosításokról nem határozott, így azokat jogszerűnek kell tekinteni. Kiemelte, hogy az elsőfokú eljárás során a III. rendű alperes nem hivatkozott a szerződés semmisségére. A III. rendű alperes fellebbezésével kapcsolatosan is kiemelte a hőenergetikai szolgáltatási szerződésben meghatározott felperesi kötelezettségeket.

A II. rendű alperes fellebbezésével összefüggésben is hivatkozott az egyes szerződések teljesítésére, az energetikai megtakarítást célzó szerződések tartalmára, az azok kapcsán kialakult konstrukciókra. A szerződések értékelése során nem lehet figyelmen kívül hagyni a szerződéses konstrukcióval kapcsolatosan a felek célját és akaratát, továbbá az sem, hogy a megváltozott körülmények miatt a szerződések módosítása is megtörtént.

Az I., III. és a IV. rendű alperesek fellebbezési ellenkérelmükben a felperes fellebbezésével szemben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték.

A Pp. 235. § (1) bekezdésére hivatkozással csatolták a **B.** Kft. szakvéleményét az alperesi lakóépületek energetikai felújításának piaci költségeiről. Ezzel azt kívánták bizonyítani, hogy minden alapot nélkülöz az elsőfokú bíróság azzal kapcsolatos megállapítása, hogy a felperes önköltségi áron végezte volna el a beruházást. Az új bizonyíték csatolása körében a BH1999. 372. számú eseti döntésre hivatkoztak. Az általuk csatolt magánszakértői véleményben a szakértők egyöntetűen megállapították, hogy a beruházás vállalási ára a piaci árszintet is meghaladta. Az

elsőfokú bíróság mulasztott, amikor a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti kötelezettségének nem tett eleget és nem tájékoztatta a bizonyításra szoruló tényekről a feleket.

Kifogásolták azt az elsőfokú ítéleti megállapítást is, hogy a szerződéses konstrukció szerencseelemeket is tartalmazott volna. Kiemelték, hogy a felperes részéről a hőenergetikai szerződés kapcsán nem került sor megfelelő szolgáltatás nyújtására. Így pedig nem volt olyan felperesi szolgáltatás, ami ellenszolgáltatás nélkül maradt volna. Az elsőfokú bíróságnak az e körben tett megállapításai tehát tévesek. Arra is hivatkoztak, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződés jóerkölcsbe ütközik és mint ilyen, semmis. Kiemelték a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 4.b) pontját. Rögzítették, hogy a felperes keresetével szemben a semmisség alapján igényt kívánnak érvényesíteni, ezért szükséges álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezése.

Állították, hogy a vállalkozási szerződés alapján az alperesek teljesítették a felperes részére a vállalkozói díjat. Értékelni kell azt is, hogy az óvadék összegét a bank kifizette a felperes részére, ezért a vállalkozói díjkövetelés ily módon kielégítést nyert.

Tényként rögzíthető, hogy a felperes felmondta az üzemeltetési szerződést, ennek folytán a szerződés megszűnt [Ptk. 321. § (1) bekezdés]. Az üzemeltetési szerződés felmondásának a jogkövetkezménye, hogy az a hőenergetikai szerződésre is kihat, így tehát az abban írt kötelezettségek teljesítése is elmaradt a felperes részéről. Az nem vitatható, hogy 2008. január 3-át követően a felperes nem végzett üzemeltetési tevékenységet. Az elévüléssel kapcsolatos elsőfokú eljárás során tett nyilatkozatot az alperesek változatlanul fenntartották. A felperes hőenergetikai követelését illetően a III. és IV. rendű alperesek elévülési kifogást terjesztettek elő a 2012. szeptember 6-át megelőző öt éven túli hőenergetikai díjkövetelés vonatkozásában.

Vitatták a perben eljáró szakértő szakvéleményét a hőenergetikai díjszámítás vonatkozásában. Az elsőfokú bíróság kellő alap nélkül hagyta figyelmen kívül a szakvélemény első kiegészítésében foglalt, az alkalmazandó áfakulcsra vonatkozó szakértői elemzést. Arra hivatkoztak, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének a 33-34. oldalán írtak a szakvélemény megállapításait eltorzítják. Arra is hivatkoztak, hogy a jogvita megítélése szempontjából nem lehetett volna mellőzni energetikai szakértő igénybevételét, amelyre az alperesek az elsőfokú eljárásban hivatkoztak is. Az elsőfokú bíróság azzal, hogy ítéletében a szakvélemény megállapításaitól eltért, súlyos eljárásjogi szabálysértést követett el. E körben a BH1987. 416. eseti döntésre hivatkoztak.

Az alpereseket terhelő késedelmi kamat mértékét illetően a Ptk. 685. § c) pontjára és 301. §-ára hivatkoztak. Vitatták, hogy a perbeli esetben az alperesi társasházak az általános forgalmi adó alanyává váltak volna.

A beavatkozó a felperes fellebbezésének történő helytadást, az alperesek fellebbezésével szemben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

A fellebbezések részben alaposak.

Az alperesek sérelmezték az elsőfokú bíróságnak a per megszüntetése iránti kérelmüket elutasító rendelkezését is, ezért a másodfokú bíróság mindenekelőtt ezt vizsgálta.

A kérelmet elutasító rendelkezéssel szemben a Pp. 162. § (1) bekezdése szerint nincs helye fellebbezésnek, azt azonban az alperesek a Pp. 158. § (1) bekezdésére utalással az ítélet elleni fellebbezésükben támadhatják.

Az alperesek azért kérték a per megszüntetését, mert álláspontjuk szerint a felperes követelése idő előtti. Az elsőfokú bíróságnak a per megszüntetése iránti kérelmet elutasító rendelkezése meghozatalakor a felperes valamennyi perbeli igénye lejárt követelés volt.

A felek a perbeli szerződéseket - a kivitelezésre vonatkozó szerződés kivételével - 10 évre kötötték, így - azok meghosszabbításának a hiányában - legkésőbb 2016. júliusában a felek közötti jogviszony

megszűnése folytán valamennyi a szerződésekből eredő igény lejárttá vált [Ptk.319. § (2) bekezdés]. Helyesen utalt az elsőfokú bíróság is Pp. 122. § (1) bekezdésére és osztotta a másodfokú bíróság a felperesi számla hiányával kapcsolatosan az elsőfokú ítéletben írtakat is.

A Pp. 157. §-ában írtak hiányában a per megszüntetése iránti alperesi kérelem alaptalan.

Alaptalan volt a követelés esedékessé válásával és az igényérvényesítés időpontjával kapcsolatos felperesi fellebbezés.

Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a 2012. január 4-ei felperesi kereset kiterjesztés a II., a III. és a IV. rendű alperesek vonatkozásában nem szakította meg az elévülést. A 2012. január 4-ei igényérvényesítés ugyanis nem arra a követelésre vonatkozott, amit a II., III. és a IV. rendű alperesekkel szemben a 2012. szeptember 6-ai beadványában a felperes előterjesztett. Ezen utóbbi keresetpontosításban a felperes jogcímenként és alperesenként megbontva - az egyetemlegességet mellőzve - jelölte meg a perbeli igényét. Ebből kétséget kizáróan megállapítható, hogy a 2012. január 4-ei, az I. rendű alperest terhelő tartozás egyetemleges megfizetését a II., III. és a IV. rendű alperesekkel szemben a felperes már nem kérte. Ebből viszont az következik, hogy a 2012. szeptember 6-ai időpontot megelőző, 5 évnél korábban esedékessé vált követelések a II., III. és IV. rendű alperesekkel szemben elévültek. Téves a felperes azzal kapcsolatos fellebbezési hivatkozása, hogy a felek között létrejött szerződések folytán az alperesek egyetemleges felelősséggel tartoznának a szerződésből eredő követelésekért. Nem szakította meg az elévülést - a felperes fellebbezési hivatkozásával szemben - a 2009. május 27-ei szerződéstervezet és a 2009. május 5-ei alperesi levél.

Az tény, hogy a fővállalkozási keretszerződés alanya volt mind a négy alperes, de ez önmagában - az alperesek egyetemleges felelősségét kifejezetten rögzítő szerződéses kikötés hiányában - nem alapozza meg a szerződésből eredő felperesi igények vonatkozásában az alperesek egyetemleges felelősségét, különös tekintettel az alperesi szolgáltatás oszthatóságára [Ptk. 334. § (2) bekezdés].

A felperes által hivatkozott 2007. május 27-ei felperesi szerződésmódosítás tervezet nem tekinthető a Ptk. 327. § (1) bekezdése szerinti olyan írásbeli felszólításnak, ami alkalmas lenne az elévülés megszakítására. Az alperesek közös képviselőjének a 2009. június 5-ei levele a perbeli követelések vonatkozásában nem tartalmaz a Ptk. 242. § (2) bekezdése szerinti, a felpereshez intézett tartozáselismerő nyilatkozatot. Ez a levél tehát szintén alkalmatlan volt a Ptk. 327. § (1) bekezdésének megfelelően az elévülés megszakítására.

Nem osztotta a másodfokú bíróság a felperes azzal kapcsolatos álláspontját sem, hogy a közbeszerzésről szóló, a perbeli időben hatályban volt 2003. évi CXXIX. törvény (Kbt.) 306/A. § (1) bekezdés b) pontja alapján a perbeli esetben a Ptk. 301/A. § (2)-(3) bekezdését kell alkalmazni. A felperes által hivatkozott törvényi rendelkezést a 2007. évi LXXVIII. törvény 2. § (7) bekezdése iktatta be a Kbt.-be azzal, hogy a rendelkezés 2007. július 7-től hatályos és az ezt követően kötött szerződésekre irányadó [2007. évi LXXVIII. törvény 4. § (1) bekezdés]. A perbeli szerződés megkötésére a fenti határidőt megelőzően került sor.

A felek között létrejött szerződések a késedelem jogkövetkezményeként a kamatot illetően a Ptk.-ra utalnak, ezért helyes az elsőfokú bíróság álláspontja a vonatkozásban, hogy a Ptk. 685. § c) pontjának a rendelkezésére figyelemmel, az alpereseket a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti mértékű kamat terheli. A kamatfizetési kötelezettség mértéke szempontjából közömbös, hogy az alperesek áfa alanyok vagy sem. A Tht. 3. § (1) bekezdése szerint korlátozott jogalanyiságuk nem eredményezi, hogy a Tht. 685. § c) pontja szerinti gazdálkodó szervezetté váltak.

Alapos volt a felperes fellebbezése a vállalkozói díjköveteléssel kapcsolatosan. Azt helytállóan rögzítette az elsőfokú bíróság, hogy a felperes a kivitelezést 2007. június 28-án befejezte (26.650/2008/6/F/4). Azt is helytállóan állapította meg, hogy a teljesítésigazolások kiállítására 2007.

augusztus 15-én került sor. Tévedett azonban amikor arra a következtetésre jutott, hogy a II., III. és a IV. rendű alperesekkel szemben a vállalkozói díj iránti felperesi követelés elévült. Annyiban osztotta a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság álláspontját, hogy a felek között létrejött szerződés egy atipikus, a Ptk.-ban nem nevesített, több szerződéstípust is magában foglaló megállapodás. A perbeli igények elbírálása során figyelembe kell venni a teljes szerződéses konstrukciót, így a lakóépületek energetikai beruházásával kapcsolatos vállalkozói díj iránti igény megítélésakor nem maradhat figyelmen kívül a 2006. szeptember 6-án, a felperes és a **pénzügyintézet** között létrejött óvadéki szerződés. Ennek a szerződésnek a tartalma megegyezik a peres felek között létrejött fővállalkozási keretszerződés 5. 5 pontjában írtakkal. Eszerint a felperes mint kivitelező arra vállalt kötelezettséget, hogy a teljes vállalkozói díj 5%-át, azaz 54.315.642 Ft-ot garanciális óvadékként helyez el a banknál. Erre a bankkal kötött szerződés alapján sor is került, a felperes óvadékként összesen 68.315.642 Ft-ot kötött le, amelynek része volt az alperesekkel szemben a kivitelezés kapcsán vállalt 5%-os garanciális óvadék. Nem volt vitatott a perben, hogy a bank a felperes részére az óvadékként elhelyezett teljes összeget az óvadéki szerződésben foglaltak figyelmen kívül hagyásával kifizette. A vállalkozói díj 5%-át kitevő garanciális óvadék szerepe pedig nyilvánvalóan az volt, hogy a lakóépületek energetikai felújítása kivitelezésének a hibátlan teljesítését biztosítsa mind a négy társasházra vonatkozóan. Meghatározta a szerződés az óvadék időtartamát is, ami 2014. december 31. volt. A fővállalkozási keretszerződés 5. 5 pontjában a felek azt is kikötötték, hogy ha a vállalkozó a szerződés feltételei szerint nem végzi el a garanciális munkákat, akkor a társasházak az óvadék terhére más vállalkozóval számla ellenében elvégeztetik a munkát. Nem volt vitatott az sem, hogy miután a bank az óvadék teljes összegét a felperes részére kifizette, a felperes nem gondoskodott az óvadéki szerződésben kikötött határidő fennálltaig a szerződés szerinti összeg ismételt óvadékként történő elhelyezéséről. Ilyen körülmények között az alperesek jogszerűen tartották vissza a vállalkozói díj 5 %-ának megfelelő mértékű díjat. Ez az összeg az I. rendű alperes esetében 9.045.963 Ft, a II. rendű alperes esetében 10.474.232 Ft, a III. rendű alperes esetében 11.089.500 Ft, a IV. rendű alperes esetében 21.695.297 Ft, ami összesen 52.304.992 Ft. Az nem volt vitatott, hogy az I. rendű alperes a per alatt az öt terhelő 9.045.963 Ft-ot teljesített a felperes részére. A fenti - a 41. sorszám alatti szakvélemény szerinti - összeg az óvadéki szerződés megszűnése idejére 2014. december 31-re vált - hibás teljesítés miatti felhasználás hiányában - esedékessé. Az alperesek a perben nem bizonyították [Pp. 164. § (1) bekezdés], hogy a felperes hibásan teljesített volna és a hiba javítására felhasználták volna a visszatartott vállalkozói díjat. Mindezek folytán a visszatartott összeg vonatkozásában a felperes követelése 2015. január 1-jével vált esedékessé, ennek folytán a vállalkozói díj vonatkozásában a felperes 2012. szeptember 6-ai igényérvényesítésére figyelemmel az elévülés szóba sem jöhet.

Az I., III. és IV. rendű alperesek jogi álláspontja az volt, hogy a felperes vállalkozói díjjal kapcsolatos követelése teljesítéseként el kell számolni a részére kifizetett óvadékból az 5%-os jóteljesítési garancia összegét. Miután az óvadékokat a **pénzügyintézet**-nél vezetett számlára a felperes fizette be, az a tény, hogy ezt a bank a részére visszafizette nem csökkentheti az alpereseket terhelő vállalkozói díj összegét.

A felperes a II. rendű alperest vállalkozói díj címén 11.098.500 Ft tőkében és kamataiban kérte marasztalni. A perben beszerzett 41. sorszám alatti szakvéleményből megállapíthatóan a II. rendű alperes által ki nem fizetett vállalkozói díj összege 10.474.232 Ft. A felperes ezt meghaladó II. rendű alperesi vállalkozói díjtartozást a perben nem bizonyított [Pp. 164. § (1) bekezdés], ezért a másodfokú bíróság a II. rendű alperest vállalkozói díj címén 10.474.232 Ft-ban marasztalta.

A III. rendű alperessel szemben e címen a felperes 9.045.962 Ft-ot érvényesített. A 41. sorszám alatti szakvélemény szerint a III. rendű alperes 11.089.500 Ft vállalkozói díjat nem fizetett meg a felperes részére. A másodfokú bíróságot is köti a Pp. 215. §-a, ezért a III. rendű alperest a

másodfokú bíróság a fellebbezési kérelemben megjelölt összegben marasztalta vállalkozói díj címén.

A IV. rendű alperes vállalkozói díj tartozása az előzőekben hivatkozott szakvélemény szerint 21.695.297 Ft és a felperes is ezen összegben jelölte meg a követelését vállalkozói díj címén a IV. rendű alperessel szemben, ezért a másodfokú bíróság a IV. rendű alperest a fellebbezés szerint marasztalta vállalkozói díjban (Ptk. 389. §).

Az alperesek 2015. január 1-től kötelesek a fenti vállalkozói díj után a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti kamatot is megfizetni a felperes részére.

Az I. rendű alperest is a fentiek szerinti kamatfizetési kötelezettség terhelte az általa 2016. november 8-án teljesített vállalkozói díj után.

Csupán kis részben volt alapos a felperesnek a II., III. és IV. rendű alperesek üzemeltetési díjban marasztalásával kapcsolatos fellebbezési támadása.

A felperes e címen keresete összecszerúségét a 41. számú szakvélemény 3.a. pont 26. oldalán található táblázatban kimunkáltak megfelelően jelölte meg azzal, hogy az összecszerúséget az egyes alperesek vonatkozásában - meg nem állapítható okokból - felcserélte.

Ebből viszont az következik, hogy 2006. október és 2007. november között 14 hónapra érvényesített igényt, szemben az e körben tett 2008. júniusra vonatkozó felperesi nyilatkozattal.

Az alperesek elévülési kifogására tekintettel a másodfokú bíróság az előzőekben már kifejtette, miszerint a II. a III. és a IV. rendű alperesekkel szembeni igényérvényesítésre a felperes részéről csupán 2012. szeptember 6-án került sor. Ebből tehát az következik, hogy az üzemeltetési díjjal kapcsolatos 2007. szeptemberét megelőző igények elévültek. Ennek megfelelően (a 41. számú szakvéleményből) az állapítható meg, hogy a II. és a III. rendű alperest az üzemeltetési szerződés alapján terhelő díj havi összege 181.300 Ft volt személyenként, míg a IV. rendű alperes esetében a díj havi összege 44.800 Ft. A felperes e címen történt igényérvényesítésének az időpontjára tekintettel az alperesek háromhavi díjjal tartoznak a felperesnek (Ptk. 389. §), ami a II. rendű alperes esetében 543.900 Ft egyezően a III. rendű alperessel, míg a IV. rendű alperes vonatkozásában 134.400 Ft.

A másodfokú bíróság tehát e körben az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és kötelezte a II., III. és IV. rendű alpereseket az előzőekben megjelölt üzemeltetési díj megfizetésére, annak 2007. október 1-től járó a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti kamataival együtt [Pp. 253. § (2) bekezdés].

A felperes fellebbezésében az I. rendű alperessel szemben üzemeltetési díj címén 1.606.360 Ft-ra tartott igényt.

Üzemeltetési díj címén - az előzőekben már írtak szerint - a felperes 2006. októbere és 2007. november közötti időszakra érvényesített igényt. A 41. sorszám alatti könyvszakértői véleményből megállapíthatóan erre az időszakra az I. rendű alperest terhelő üzemeltetési díj szerződés szerinti összege 1.881.600 Ft volt, amelyből az I. rendű alperes 698.880 Ft-ot megfizetett a felperesnek. Ennek megfelelően a megjelölt időszakra az I. rendű alperesi tartozás összegét a szakvélemény 1.182.720 Ft-ban rögzítette. A felperes a Pp. 164. § (1) bekezdésében írtakkal szemben nem bizonyította, hogy az I. rendű alperes tartozása e címen a szakvéleményben meghatározott összeget meghaladná. Ennek megfelelően az elsőfokú bíróság helytállóan járt el, amikor az 1.182.720 Ft összegbe az I. rendű alperes eredményes beszámítási kifogása folytán 461.015 Ft-ot beszámított. A felperes még csak előadást sem tett a vonatkozásban, hogy a 461.015 Ft áram díjat megfizette volna, hogy az nem őt terhelte volna. Mindezek folytán az elsőfokú bíróság e körben hozott és az I. rendű alperest 721.705 Ft-ban marasztaló rendelkezésének a megváltoztatására nem volt mód, e körben a felperes fellebbezése alaptalan volt.

Az alperesek terhére megítélt hőenergetikai szolgáltatási díj felemelésével kapcsolatos felperesi fellebbezési kérelem a később kifejtendők szerint szintén alaptalan volt.

Az alperesek fellebbezésükben - a IV. rendű alperes kivételével - támadták az elsőfokú ítéletnek az üzemeltetési díjban és hőenergetikai szolgáltatási díjban marasztaló rendelkezéseit.

Mindenekelőtt sérelmezték, hogy az elsőfokú bíróság a felek közötti szerződést atipikus szerződésnek minősítette. A másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a felek közötti jogviszony minősítését illetően. A peradatokkal összhangban állapította meg ugyanis az elsőfokú bíróság, hogy a felek közötti szerződési konstrukció több szerződés elemeit is tartalmazza. A perben kihallgatott tanúk (**K.G.** 26.650/2008/17. számú tárgyalási jegyzőkönyv; **F.K., I.L.** 26.650/2008/23. számú tárgyalási jegyzőkönyv) vallomása, továbbá a peres iratokhoz csatolt szerződések alapján az volt megállapítható, hogy az energetikai beruházás megtérülését szolgálták a kivitelezésre kötött vállalkozási szerződésen túl az üzemeltetési és hőenergetikai szolgáltatási szerződések is. Maga a szerződéses konstrukció csak mint egész vizsgálható, különös figyelemmel arra, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződések, például a felperesi szolgáltatás ellenértékét nem is rögzíti. Ezt az ellenértéket a felek a fővállalkozási keretszerződést 7. 6. pontjában határozták meg, míg annak 8. pontja az üzemeltetés ellenértékét rögzíti.

A fővállalkozási keretszerződés valamennyi felperesi szolgáltatásra és azok ellenértékére is kiter, míg a fővállalkozási keretszerződés mellékletei, az egyes szerződések további részletszabályok mellett megismétlik a keretszerződésben is rögzítetteket. A felek közötti megállapodás ekkénti rögzítése azonban - az alperesi hivatkozással ellentétben - nem ütközik jóerkölsbe, így nem eredményezi az egyes szerződések semmisségét sem [Ptk. 200. § (2) bekezdés].

Az alperesek nem bizonyítottak a perben olyan többlet tényállást, ami alapján megállapítható lett volna a perbeli szerződéseknek a társadalom általánosan elfogadott erkölcsi elvárásaival kirívóan ellentétes, a társadalmi értékítéletbe ütköző volta. Nem áll rendelkezésre olyan peradat, ami bizonyítaná, hogy a felperes ugyanazért a szolgáltatásért többszörös díjat kötött volna ki. A rendelkezésre álló peradatokból ugyanis az sem állapítható meg, hogy a szerződés teljes körű teljesítése esetén a felperes milyen értékű szolgáltatást nyújtott volna; és az alperesek által a szerződés szerint megfizetendő díj mértéke ezzel arányban álló-e vagy sem. A perben beszerzett könyvszakértői véleményből mindez nem állapítható meg, mivel a szakértő kirendelése sem erre vonatkozott. Egyebekben az előbbieket teljes körű feltárása a könyvszakértői kompetenciát meg is haladja, hőenergetikai, esetleg árszakértői vélemény beszerzésére is szükséges lett volna, amire a felperes nem terjesztett elő bizonyítási indítványt.

Az I., a III. és IV. rendű alperesek sérelmezték az elsőfokú ítéletnek azt a megállapítását, hogy "a vállalkozó nagyjából önköltségi áron elvégezte a teljes kivitelezést, és a tényleges haszonként jelentkező fennmaradó összeget gyakorlatilag az alperesek helyett viselte."

Állították, hogy az elsőfokú bíróság előzőekben idézett ítéleti megállapítását a periratok nem támasztják alá, az elsőfokú bíróság ebben a körben bizonyítást nem folytatott le, így a a sérelmezett megállapítása alaptalan. Nehezményezték, hogy az elsőfokú bíróság nem tett eleget a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti kioktatási kötelezettségének és ezzel az eljárási szabályokat megsértette. Mindezek folytán úgy ítélték meg, hogy a Pp. 235. § (1) bekezdése lehetőséget biztosít számukra új bizonyíték előadására, különös tekintettel arra, hogy az az elsőfokú határozat jogszabálysértő voltának alátámasztására is irányul. Csatolták a fellebbezési eljárásban az általuk készített magánszakértői véleményt, ami szerint a fővállalkozási keretszerződés szerinti vállalkozói díj megfelel a piaci vállalkozói díjnak, sőt kismértékben azt meg is haladja.

A Pp. 386/A. § (1) bekezdés a) pontja és a 386/J. § rendelkezéseivel kapcsolatos jogi álláspontjuk

pedig az volt, hogy a felperes 50.000.0000 Ft-ra indította pert, a pertárgyérték rögzül a keresetlevél beadásával, a keresetmódosítások ilyen szempontból indifferensek. Azt is előadták, hogy a peres iratok között 4-1 sorszámú végzés meghozatalakor még nem került sor keresetmódosításra, tehát ekkor mindenképpen terhelte az elsőfokú bíróságot velük szemben a tájékoztatási kötelezettség, aminek a fent megjelölt végzéssel nem tett eleget.

Az I., a III. és a IV. rendű alperesek fenti jogi álláspontja téves.

A kereset felemelése folytán kiemelt jelentőségűvé váló per e minősége kiterjed az eljárás egész tartamára, minden szakaszára. A fellebbezési eljárásban a Pp. XXVI. fejezete szerinti különleges eljárási szabályoknak megfelelően kell megítélni az elsőfokú bíróság eljárását. A Pp. 386/J. §-a pedig egyértelmű a vonatkozásban, hogy kiemelt jelentőségű perekben a bíróság nem köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni. Ez a rendelkezés nem jelent mást, mint hogy kiemelt jelentőségű perekben a bíróságot nem terheli a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettség. Mivel a kiemelt jelentőségű perekre irányadó eljárási szabályok a bíróság tájékoztatási kötelezettségének a mellőzése folytán a felek nagyobb önállóságát követeli meg a peres eljárás során, ezért rendelkezik akként a Pp. 386/A. § (3) bekezdése, hogy a kiemelt jelentőségű perben a jogi képviselő kötelező.

A fentiekre figyelemmel a Pp. 235. § (1) bekezdésében foglalt feltételek hiányában az I., a III. és a IV. rendű alperesek által a fellebbezési eljárásban csatolt magánszakértői vélemény bizonyítékkénti értékelésére nincs mód, mivel az elsőfokú ítélet olyan eljárási vagy anyagi jogi hibákat nem tartalmaz, ami miatt alkalmazható lenne a Pp. 235. § (1) bekezdésének harmadik fordulata.

Ilyen körülmények között az elsőfokú bíróság **K.G., F.K., I.L.** tanúk vallomása alapján helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a lakóépületek hőenergetikai felújításának az ellenértékét nem csak maga a vállalkozói díj fedezte, hanem a vállalkozási szerződés mellett 10 évre megkötött üzemeltetési és hőenergetikai szolgáltatási díj is.

Az tény - és erre helytállóan hivatkoztak az I-IV. rendű alperesek is - hogy a perbeli időben hatályban volt a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (Kbt.) 303. §-a szerint a felek csak akkor módosíthatják a szerződésnek a felhívás, a dokumentáció feltételei, illetőleg az ajánlat tartalma alapján meghatározott részét, ha a szerződéskötést követően - a szerződéskötéskor előre nem látható ok következtében - beállott körülmény miatt a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti.

A Kbt. a közbeszerzési eljárás eredményeként kötött szerződésnek a 303. §-ban foglalt rendelkezés megsértésével történő módosításához a jogsértés miatt a Közbeszerzési Döntőbizottság előtti jogorvoslati eljárás kezdeményezését teszi lehetővé. A kialakult bírói gyakorlat szerint, a döntőbizottság eljárásának kezdeményezése hiányában később a közbeszerzési semmisségi okokra polgári perben sem kereset, sem viszontkereset, sem pedig kifogás útján nem lehet hivatkozni. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a felek a közbeszerzési-érvénytelenségi okokon kívüli, Ptk.-ban meghatározott egyéb érvénytelenségi okok alapján hivatkozzanak a megkötött szerződés érvénytelenségére, ilyenkor azonban a polgári perben csak a közbeszerzés hatálya alá eső szerződés polgári jogi érvénytelenségét lehet vizsgálni. (BH2016. 337.). Nem mond ennek ellent az alperesek által ugyancsak hivatkozott Kbt. 350. §-a sem, ugyanis ez utóbbi rendelkezés szerint a közbeszerzésre, illetőleg a közbeszerzési eljárásra vonatkozó jogszabályok megsértésére alapított bármely polgári jogi igény érvényesíthetőségének feltétele, hogy a Közbeszerzési Döntőbizottság, illetőleg - a Közbeszerzési Döntőbizottság határozatának felülvizsgálata során - a bíróság a jogsértést jogerősen megállapítsa.

Mindezekből az következik, hogy a Kbt. 303. §-ba ütközésre történő alperesi hivatkozás a jelen perben nem alapozhatja meg a perbeli szerződések semmisségének a megállapítását.

Az alperesek állították azt is, hogy a perbeli szerződések sértik a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény 3. § q) pontját. Eszerint távhőszolgáltatás az a közüzemi szolgáltatás, amely a felhasználónak a távhőtermelő létesítményből távhővezeték hálózaton keresztül, az engedélyes által végzett, üzletszerű tevékenység keretében történő hőellátásával fűtési, illetve egyéb hőhasznosítási célú energia ellátásával valósul meg.

A Tszt. előzőekben idézett fogalommeghatározása a perbeli jogviszony elbírálása szempontjából indifferens, mivel a felek között nem jött létre közüzemi szolgáltatásra irányuló szerződés és nem vállalt a felperes távhőszolgáltatást az alperesek részére. A hőenergetikai szolgáltatási szerződés csupán arról rendelkezik, hogy az alperesi társasházak által a F. Zrt.-től igénybe vett szolgáltatást az alperesek a felperes részére tovább számlázzák, aki a F. Zrt. számlájában megjelölt szolgáltatási díjat kiegyenlíti a szolgáltató részére. Ez a szerződéses rendelkezés pedig nem értelmezhető akként, hogy a felperes közüzemi szolgáltatás keretében távhőszolgáltatásra vállalt volna kötelezettséget.

A II. rendű alperes állította, hogy a hőenergetikai szolgáltatási szerződés a számviteli törvény szabályaiba is ütközik, ezért ez okból is meg kell állapítani annak a semmisségét.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvényt 3. § (4) bekezdése szerint e törvény alkalmazásában közvetített szolgáltatás a gazdálkodó által saját nevében vásárolt és a harmadik személlyel (a megrendelővel) kötött szerződés alapján, a szerződésben rögzített módon részben vagy egészben, de változatlan formában továbbértékesített (továbbszámlázott) szolgáltatás; közvetített szolgáltatásnál a gazdálkodó vevője és nyújtója is a szolgáltatásnak, a gazdálkodó a vásárolt szolgáltatást részben vagy egészben közvetíti úgy, hogy a megrendelővel kötött szerződésből a közvetítés lehetősége, a számlából a közvetítés ténye, vagyis az, hogy a gazdálkodó nemcsak a saját, hanem az általa vásárolt szolgáltatást is értékesíti változatlan formában, de nem feltétlenül változatlan áron, egyértelműen megállapítható.

Az tény, hogy a peres felek között létrejött hőenergetikai szolgáltatási szerződés a törvényi fogalommeghatározás szerinti közvetített szolgáltatásnak nem felel meg. A feleknek a hőszolgáltatási szerződés módosításáról rendelkező 2006. augusztus 28-ai megállapodásának az 5. pontjában rögzítettek - függetlenül a "közvetített szolgáltatás" terminus használatától - tartalmuk szerint nem a számviteli törvény szerinti közvetített szolgáltatást jelenti, hanem a felek között a szerződés alapján létrejött jogviszony elszámolási rendjét szabályozza. [Ptk. 207. § (1) bekezdés]. Mindezek alapján a II. rendű alperes a számviteli törvény megsértésére történő hivatkozása sem alapozza meg a felek közötti szerződés semmisségét.

Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel a perben tanúként kihallgatott **Sz.Z., L.Gy. és L.L.** vallomása - szemben a II. rendű alperes hivatkozásával - nem bizonyítja a hőenergetikai szerződés semmisségét.

A hőszolgáltatási szerződés módosítása pedig ennek a szerződésnek az alperesek által állított esetleges érvénytelenségét (lehetetlen szolgáltatásra irányult) kiküszöbölte [Ptk. 237. § (2) bekezdés]. A törvény ugyanis nem zárja ki, hogy maguk a felek küszöböljék ki az érvénytelenséget.

Az alpereseknek a felperesi perbeli legitimációval kapcsolatos fellebbezési támadása sem alapos. Közömbös ugyanis, hogy a közbeszerzési eljárásban nyertes konzorcium tagjai között milyen jogviszony jött létre. Az egyértelműen megállapítható, hogy a felperes jogszerűen szerződött saját személyében az alperesekkel, így mint szerződő fél nyilvánvalóan a szerződésből eredő igények érvényesítésére is jogosult az általa előterjesztett igények vonatkozásában, tehát keresetösségi joga fennáll.

A II. és III. rendű alpereseknek az üzemeltetési díj iránti igény teljes elutasítására irányuló fellebbezése részben alapos volt, míg a felperesnek a II., a III. és a IV. rendű alpereseket terhelő

üzemeltetési díj felemelésével kapcsolatos fellebbezése alaptalan.

Alapos volt - bár nem az abban írt okból - az I., a II. és a III. rendű alperesek fellebbezése a hőenergetikai szolgáltatási díjat illetően.

Abban helytálló az elsőfokú bíróság álláspontja, hogy a hőenergetikai díjjal kapcsolatos felperesi igény elbírálásakor a felek között létrejött szerződésből kell kiindulni. Az előzőekben már kifejtettek szerint a másodfokú bíróság osztja abban is az elsőfokú bíróság jogi álláspontját, hogy a peres felek között egy atipikus, több Ptk.-beli szerződés törvényi tényállási elemeit is tartalmazó megállapodás jött létre. Ez a megállapodás vállalkozási, megbízási elemeket is tartalmaz azzal, hogy a felperes alapvetően eredmény létrehozását vállalta. A felperes a perbeli szerződéses konstrukcióval arra vállalt kötelezettséget, hogy az alperesi lakóépületek energetikai felújítása, továbbá a fűtési, a használati meleg vizet biztosító rendszer üzemeltetése, beszállítása és felügyelete kapcsán jelentős költségmegtakarítást biztosít az alperesi társasházak számára. Mindezek folytán a teljes szerződéses konstrukció alapvetően eredménykötelem, így arra nyilvánvalóan alkalmazni kell a Ptk.-nak a vállalkozási szerződésekkel kapcsolatos szabályait.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy mind az üzemeltetési, mind a hőenergetikai szolgáltatási szerződés teljesítése az alperesek szerződésszegő magatartása folytán elmaradt. A felperes részéről az üzemeltetési szerződés felmondása - a szerződések összefüggése folytán - nyilvánvalóan érintette a hőenergetikai szolgáltatási szerződés teljesítésének a lehetőségét is.

Az alperesek magatartása - a felperes kizárása a hőközpontból - eredményeként a hőenergetikai szolgáltatási szerződés teljesítése lehetetlenné vált, aminek a jogkövetkezménye a Ptk. 399. § c) pontja szerint az, hogy a vállalkozót a díj megilleti, de a megrendelő levonhatja azt az összeget, amelyet a vállalkozó a lehetetlenné válás folytán költségben megtakarított, továbbá amelyet a felszabadult időben másutt keresett vagy nagyobb nehézség nélkül kereshetett volna.

A perben rendelkezésre álló 41. számú szakvélemény és az azt kiegészítő 65. számú szakvélemény azonban a szerződés alapján a felperest megillető hőenergetikai szolgáltatási díjat a szerződés teljes tartamára nem tartalmazta. A könyvszakértő csupán arra az időszakra számolt, amire minden adat, a teljes számla rendelkezésre állt (25.299/2015/82. számú jegyzőkönyv). Így a szakértő számítás nem azonos a szerződésben írt képlet adatsorával és a F. Zrt. számlájának adattartalmával.

A rendelkezésre álló peradatokból nem állapítható meg a felperesi költség megtakarítás, továbbá az sem, hogy a felszabadult időben a felperes nagyobb nehézség nélkül milyen összeget kereshetett volna meg.

Miután a kiemelt jelentőségű perben a Pp. már hivatkozott 386/J. §-a alapján a bíróságot nem terheli a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettség, így az összecszerűség bizonyításának a hiányát a felperes terhére kell értékelni.

Ezért e körben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította.

Az előzőekben kifejtett indokok alapján tehát a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta és az I., II. és III. rendű alperesek marasztalási összegét leszállította, míg a IV. rendű alperest terhelő marasztalási összeget felemelte a rendelkező részben írtak szerint. Az elsőfokú ítélet nem fellebbezett rendelkezéseit a Pp. 228. § (4) bekezdése és a 253. § (3) bekezdése alapján nem érintette.

Nem volt alapos az alpereseknek az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos fellebbezési támadása.

Az elsőfokú bíróság eljárása az eljárási szabályoknak megfelelt, a felek által előterjesztett bizonyítási indítványoknak megfelelően az eljárást lefolytatta. A Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettsége hiányában további bizonyításra nem kerülhet sor. Így a Pp. 252. § (1),

(2), (3) bekezdése feltételeinek a hiányában az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére sem kerülhetett sor.

Az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatására tekintettel megváltozott a felek pervesztességének és pernyertességének is az aránya, ezért a másodfokú bíróság a perköltség viseléséről a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján határozott.

A 26.650/2008/55. sorszám alatti tárgyalási jegyzőkönyvben a felperes az I. rendű alperessel szemben 442.860.760 Ft-ban; a II. rendű alperessel szemben 599.717.332 Ft-ban; a III. rendű alperessel szemben 570.748.111 Ft-ban; a IV. rendű alperessel szemben 145.630.663 Ft-ban jelölte meg a perbeli követelését. Ezen igényérvényesítésre tekintettel a perben érvényesített legmagasabb pertárgyérték 1.758.956.866 Ft. A pervesztesség-pernyertesség arányának a megállapításánál ebből az összegből kellett kiindulni.

A felperes a per megindításakor az akkor hatályos 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 42. § (1) bekezdés a) pontja alapján lerótt 900.000 Ft kereseti illetéket. A kereseti kérelme 2012. szeptember 6-án történő kiterjesztésekor és pertárgyérték felemelésekor irányadó Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontja alapján azonban az illeték kiegészítése elmaradt, ezért a másodfokú bíróság a Pp. 253. § (3) bekezdésének a rendelkezésére figyelemmel az Itv. 74. § (2) bekezdésére tekintettel leletezés terhe mellett kötelezte a felperest további 600.000 Ft kereseti illeték lerovására.

Ennek folytán a felperes által előlegezett költségként 1.500.000 Ft kereseti illetéket és 276.894 Ft szakértői díjat (41-I. számú és 65-I. számú végzések) számolt el.

Szakértői díj címén az I. rendű alperes 52.443 Ft-ot (65-I. számú végzés és 102-I. számú végzés), a II. rendű alperes 81.081 Ft-ot (102-I. számú végzés), a III. rendű alperes 32.433 Ft-ot (102-I. számú végzés), a IV. rendű alperes 16.216 Ft-ot (102-I. számú végzés) előlegezett.

Az 1.500.000 Ft kereseti illetéket a másodfokú bíróság az alperesek között a velük szemben érvényesített igény és a teljes kereseti követelés arányában állapította meg, ennek eredményeként az I. rendű alperes vonatkozásában a kereseti illeték 25%-át, ami 489.767 Ft, a II. rendű alperes vonatkozásában az illeték 34%-át, ami 666.083 Ft, a III. rendű alperes vonatkozásában az illeték 33%-át, ami 646.492 Ft és a IV. rendű alperes vonatkozásában az illeték 8%-át, ami 156.725 Ft számolt el. A marasztalási összegeket szembeállítva a legmagasabb pertárgyértékkel az I. rendű alperessel szembeni felperesi pernyertesség aránya 2%, a II. rendű alperessel szemben szintén 2%, a III. rendű alperessel szemben 1,5 %, míg a IV. rendű alperessel szemben 3%. Ezen pervesztesség-pernyertesség arányára tekintettel kellett rendelkezni a perköltség viseléséről, figyelembe véve a felek által előlegezett költségeket is.

Az elsőfokú eljárásra az I. rendű alperes esetében a 2%-os pervesztességére tekintettel és az általa előlegezett költségekre is figyelemmel megilleti 6.364.800 Ft+áfa ügyvédi munkadíj és 9.800 Ft egyéb költség, a II. rendű alperest 7.872.000 Ft ügyvédi munkadíj és 13.300 Ft egyéb költség, a III. rendű alperest 7.672.700 Ft ügyvédi munkadíj és 9.700 Ft egyéb költség, a IV. rendű alperest 3.440.400 Ft ügyvédi munkadíj és 4.700 Ft egyéb költség.

A fellebbezési eljárásban az I. rendű alperes előlegezett 2.500.000 Ft fellebbezési illetéket, vele szemben a felperes fellebbezése eredménytelen volt, míg az I. rendű alperes fellebbezése alapos, ennek megfelelően fellebbezési eljárási költségként igényt tarthat az általa lerótt 2.500.000 Ft fellebbezési illetékre és 2.378.000 Ft+áfa ügyvédi munkadíjra.

A II. rendű alperes szintén 2.500.000 Ft illetéket előlegezett a fellebbezési eljárásban. A felperes II. rendű alperessel szembeni fellebbezése 6 %-ban sikerre vezetett, míg a II. rendű alperes fellebbezése 100 %-ban volt alapos. A felperesi fellebbezés részbeni megalapozottságára tekintettel a II. rendű alperest fellebbezési illetékből 2.449.000 Ft illeti meg, míg a javára elszámolható ügyvédi munkadíj összege 3.660.900 Ft áfa nélkül.

A III. rendű alperes szintén előlegezett 2.500.000 Ft illetéket és a felperes vele szembeni fellebbezése 5 %-ban eredményes volt. Ennek megfelelően a III. rendű alperest a fellebbezési

eljárásban 2.458.750 Ft költség és 3.630.500 Ft+áfa ügyvédi munkadíj illeti meg.

A IV. rendű alperessel szembeni felperesi fellebbezés 35 %-ban vezetett eredményre, ennek folytán a IV. rendű alperest 1.639.500 Ft+áfa ügyvédi munkadíjból álló fellebbezési eljárási költség illeti meg.

A másodfokú bíróság az ügyvédi munkadíjakat a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés c) pontja és (5) bekezdése alapján állapította meg.

A beavatkozó a felperesi fellebbezés szerint kérte az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatását, míg az alperesek fellebbezésével szemben az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását kérte. A felperes a fellebbezési eljárásban döntő részben pervesztes lett, így a beavatkozó javára perköltség megállapítására sem kerülhetett sor.

Budapest, 2019. március 22.

Dr. Pestovics Ilona s.k.
tanácselnök

Takácsné dr. Kükáló Judit s.k.
előadó bíró

Dr. Darákné dr. Nagy Szilvia s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:
bírósági tisztviselő